

NORDNORSKE SAMLINGER
UTGITT AV ETNOGRAFISK MUSEUM

I

FINNMARK OMKRING 1700

AKTSTYKKER OG OVERSIKTER

TREDJE HEFTE

LINDENOW-KOMMISJONEN 1685

VED
O. SOLBERG

OSLO 1935

A. W. BRØGGERS BOKTRYKKERI A/S

NORDNORSKE SAMLINGER
UTGITT AV ETNOGRAFISK MUSEUM

I

FINNMARK OMKRING 1700

AKTSTYKKER OG OVERSIKTER

TREDJE HEFTE

LINDENOW-KOMMISJONEN 1685

VED

O. SOLBERG

OSLO 1935

A.W.BRØGGERS BOKTRYKKERI A/S

	Side
1. Lindenows Finnmarkskommisjon av 1685	141
2. Fra oktroien av 1687 til kommisjonen av 1690	176

FINNMARKSKOMMISJONEN AV 1685

LINDENOWS UNDERSØKELSER PÅ TINGENE

Før Finnmarkens amt i 1681 blev overtatt i forpaktning av Bergens magistrat, reiste en del av de handlende Bergensborgere årlig den lange vei til værene ved Finnmarkskysten for å tilse sin bedrift og forsyne sine utredere med folk, hvor det behøvdes.

I en spesifikasjon på kjøbmenn som handlet i amtet 1676 og 1677¹ heter det, at borgerne også sendte varer på egen risiko til visse kjøbmenn, som bodde i Finnmarken. „Endehl af disse Kiøbmend, i landet boende” hadde 26—30 fiskebåter, hver båt besatt med 4—5 mann. Bare i Vardø var på denne tid og i de forutgående år 14 handelsmenn og over 70 familier „som dog huer hafde 2 à 3 skibede baade, og paa huer baad 4 à 5 mand som altider har wærit sedvanligt”. I de samme åringer utbragtes av en enkelt havn, og det tilmed en måtelig havn som Ingen, 3765 vogger fisk i kongetiende, foruten kirke- og prestetiende.

Siden sank utbyttet av fisket katastrofalt. Årsakene angis i spesifikasjonen å ha vært at en del av de bergenske kjøbmenns etterlatte tid efter annen avstod handelsplassene til de sidenefter oktroierte borgere, og at disse ikke forsynte landet tilbørlig, hverken med folk eller med midler til underhold. Var fisket et år dårlig, rettet forsyningen sig efter årets avkastning, og når igjen våren kom, kanskje med godt fiske, var der ingen varer i landet til almuens livsophold, „huorofuer stor siugdum og død paafulte, og meestendehl af de øvrige bortflyttede af landet til Tromsen og Nordlands amt, saa at landet derudofuer blef moxen øde”..

Årsakene var flere og lå dypere enn spesifikasjonens forfatter tenker sig, men den almindelige nedgang i landsdelens økonomi virket så foruroligende, at kanselliet i tiden efter 1680 vedvarende hadde sin oppmerksomhet henvendt på tilstanden i Finnmarken. Dette er også bakgrunnen for de undersøkeiser, som blev forordnet i året 1685, ved en særegen Finnmarkskommisjon.

Denne kommisjon gjorde sine efterforskninger på de ordinære ting. De åpnedes i Vadsø 22. aug. og avsluttedes i Loppen 31. okt. 1685. Som vanlig oppnevntes for hvert tingsted en lagrett. Almuen var tilsagt å møte frem. Den blev gjort bekjent med kommisjonens oppgave og med at enhver kunde fremsette sine anker mot handelsordningen fritt og uten frykt for repressalier. De handlende var også innkalt, og den vesentligste del av tiden gikk med til å kontrollere deres avregning med almuen. Fiskerne viste sig å være nedsunket i en gjeld så stor at vidtgående ekstraordinære foranstaltninger måtte til, om deres kår skulde bli levelige.

Det originale referat av kommisjonsforhørene er bevaret i Finnmarkens justisprotokoll nr. 17 (1685—88), tilhørende statsarkivet i Trondheim. Det har fått plass blandt disse kilder, fordi det gir en på det nærmeste fullstendig oversikt over landsdelens økonomi, så vidt den fastboende befolkning angår, over avkastningen av fisket, forholdet mellom almuen og handelsstanden og handelsstedenes forsyning fra Bergen. Dessverre lå det utenfor kommisjonens mandat å innhente

¹ I Riksarkivet — Rentekammerets real. avdeling, Finnmarken, Div. dokum. 1517—1702. Kjøbmennene var Hendrich Helberg, Ifuer Christensen, Hans Christensen, Christopher Ehrhoren, Anne Michels, Giertrud Mogens, Monsr Thor Møllen, Heller Sars, Hermand Skult, Anders Bastian, Hendrich Jansen Formand, Hendrich Nielsen, Giertrud Michels, Arres Thenesen, Marchus Erichsen, Hans Dreyer, Giert Doett, Raadm. Hans Jensen Øerbech, Zacharias Andersen.

oplysninger om nordfarerne, også kalt hjemlandsfarerne eller smellerne, altså de sønnenfra tilreisende sesongfiskere og deres andel i fangstutbyttet. De var nemlig Finnmarkshandelen uvedkommende.

Kommisjonens første mann var justisråd *Lauritz Lindenow*, stiftamtman over Bergenhus. De øvrige medlemmer var den året i forveien utnevnte amtmann over Vardøhus *Hans Lilienskiold*, rådmann i Bergen *Zacharias Andersen* og representanten for de trafikerende Bergensborgere kjøbmenn *Herman Schultz* (Skuldt). *Lindenow* forestod undersøkelsene og deltok i samtlige tingmøter fra Vadsø til Loppen, i likhet med *Schultz* og sorenskriveren *Niels Knag*, som førte protokollen og samtidig ledet de ordinære tingforhandlinger. *Lilienskiold* var til stede ved møtene i Østfinnmarken, men i *Kjøllefjord* meldte han forfall på grunn av sitt „legoms besuerlige constitution“. Øiensynlig var rådmann *Zacharias Andersen* heller ikke med lengere enn til *Kjøllefjord*.

I stillings medfør møtte enn videre fogdene frem, *Lauritz Sørensen Faag* i Østfinnmarken, *Mogens Christensen Lind* i Vestfinnmarken, og underfogdene hver i sitt distrikt. Endelig fulgte den i landet boende representant for Bergens magistrat *Jørgen Christensen* med på tingferden kysten rundt til Hasvåg. Han hadde før været amtmann *Knud Geddes* fullmektig og fikk nu av kommisjonen bestalling som foged over Østfinnmarken etter *Faag* fra 1686-års begynnelse.

I det følgende er medtatt alt som omhandler den økonomiske tilstand, dessuten enkelte avsnitt om Vardøhus og steder belagt med servituter, mens referatet av almindelige tingforretninger som domsavsigelser, publikasjon av forordninger, begjæringer av tingsvidne og mere som ikke har tilknytning til kommisjonens undersøkeiser, er utelatt.

Den eneste som før i nogen utstrekning har nyttet referatet av forhørene er, så vidt kjent, *J. Qvigstad* (jf. bl. a. *Finmarksposten*, *Hammerfest*, 6. mars 1891.) Av dennes håndskriftlige utdrag er et og annet vedkommende Østfinnmarken optatt i *Johan Beronka*, *Vadsø Bys Historie*, *Vadsø* 1933.

Reproduksjonen er ordlydende, men protokollens tegnsætning har ikke overalt kunnet følges. Avsnittet s. 142—3 er lagt temmelig nær op til forlegget m. h. t. bokstavering; fra s. 144 har utg. ved transkripsjonen derimot gått frem i det vesentlige som s. 49 angitt. Men også denne avslipning er for svak til å neutralisere de sproglige mangler. Tingmøtene har været lange og krevende, og under gjengivelsen av de mange enkeltheter har sorenskriveren vel måttet tenke mere på de kompliserte faktiske opplysninger enn på formen, som ellers hos *Knag* kan være god selv i alm. rettsreferater.

OM HANDELEN I VADSØ, KIBERG OG VARDØ.

Ting på Vadsø 22. aug. 1685.

De Højædle oc Welædle herrer tilspurte menige Almue, huo af de Trafiquerende udi Bergen her udi Wadzø Prestegield handler, huortil de suarede, 1. *Jacob Andersen*¹, ved vnder fogden *Otte Bang*, 2. *Henrick Jansen*² ved sin fuldmechtig *Niels Olsen*³, 3. *Christopher Erhorn* ved ditto *Niels Olsen*, 4. *Anders Bastiansen* ved sin tienner *Haagen lochert*, 5. *Peder lutt*, ved *Jens Nielsen Brochmand*,

1. Wnder fogden *Otte Bang* blef tilspurt, hurledis hand vaar denne handel tilkomen, enten ved Arf, Kiøb, eller oc var *Jacob Andersens* tienner, dertil hand suarede at hafue faait Handelen ved giftermaal med hans quinde, h^f *Hans Bangs* daatter som

¹ Om *Jacob Andersen* se *Bergens Hist. For. Skr.* 36, s. 138 ff.

² *Henrich Jansen* Forman.

³ *Niels Olsen* Kolding.

uar Enche, af Sl: Niels quest; oc Satt i handelen for hannem, saa handelen nu hører bem^{te} otte Bang self til, oc iche er Jacob andersens tienner, oc tilstoed at dae hand fich sin quinde var hun skyldig til Jacob Andersen = 2300 Rdr: oc hafuer haft same handel i = 8te aars tid, oc hafuer Jacob Andersen faaen handelen ved sin Kone *Anne Michels* som var Enche efter *Morten dyring*.

Bekienste otte bang at vere i forleden vindter dae hand gjorde Reigenskab, skyldig til Jacob Andersen 3030 Rdr: i vaaris nest forleden, blef tilskichet vahre af Jacob andersen for = 545 Rdr: hafuer paa Reigenskab tilbage skichet = 670 waager fisk, otte Bang blef tilspurt, om huor mange Boemend oc finder hand handler med, dertil han suarede at vere Nordmend = 19 oc Finder = 25 Finder, foruden Findedrenge, FindeKoner oc Findetøser; blef forn^{te} otte Bang tilspurt, paa huad maade hand gjorde afreigning med bønder oc Finder, suarede, en Gang om aarit, om høste tide udi tuende laugrettis mend Nerverelse, oc derom nu at indgifue Richtig Specification ofuer alt huis boemend oc Finder hannem skyldig var til A^o 84, som til samen bedrager sig til = 6347 W: 2 pd: 6 m f: Blef oc bønderne tilspurt huor megit de til underholding af otte Bang siden forleden høest hafuer faait, af fetalie, Kleder, oc fiske Redskab, huilchen Taxt begieris hand under sin haand at forklare, oc en Specie i Sær at opliuse, som bedrager til = 1073 W: 2pd = 6 m: fisk, item at indgifue forklaring ofuer huis hand igien af bønderne faait siden forleden høst, som bedrog i fisk oc lyse til = 804 W: 2 pd: fisk.

Noch Blef otte Bang tilspurt, huorledis hand sine vahre fra Bergen hafuer; om hand self betaller frachten oc staar risico, suarede self at betalle fracht, oc baade til oc fra Bergen sine vahre Efventyrer, oc blef Sambtlige boemend oc finder tilholdt oc formanit, at vere flittige oc duelige udi deris Næring oc fiskeri, oc ey at legge sig lade oc forsøme fiskeriet; oc beklagede otte bang sig ofuer at indvaanerne legger sig saa megit efter at holde fæ, Saa de derofuer megit forsømmer deris fiskeri, oc forklarit otte Bang at nu i somer hafuer hand vdfueerit en tønne meel for = 5 Waager fisk; oc hafuer induaanerne dennem ingenlunde at besuerge ofuer otte bang, Men de joe efter begiering hafuer faait til fætalie Klæder, oc fiske Redskab huad de af hannem hafuer begierit. Blef udi Retten indlefuerit otte Bangs Reigenskabs boeg, som befantis Saa ret oc Richtig som skee burde, Sambt oc hans vegt af bismes, med alne, Kande oc pottemaal, som illige maade var Richtige oc holdte deris profue, oc sambtlige almue derofuer dennem ingenlunde hafde at besuerge, af støfle oc skoe blef fremuist; som siuntis at vere døchtige. Angaaende anglerne besuerger almuen dem ofuer at udi Kiberg faais et Stort hundred angler for same pris som de maa tage her et Small hundred angler fore, ydermere blef tilspurt om almuen

noget videre hafuer sig at besuerge ofuer deris Kiøbmand bem^{te} otte Bang, dertil de suarede Ney.

2 oc 3. *Niels Olsen* blef tilspurt, paa huad maade hand er kommen til sin handel. Dertil hand suarede, at vere ved giftermaal med sin quinde komen dertil, oc iche at vere *Henrick Jansens* tienner. Oc dae hand handelen fich, var hans quinde skyldig til *Henrich Jansen* oc *Christopher Erhorn* hened 3000 Rdr. Oc hafuer haft same handel siden in A^o 81 oc gjorde afreigning forleden aar 84. Befindis dae at were skyldig efter *Hendrich Jansens* indgifne reigning til hannem 2764 dr. 4 m. 15 s. oc til *Christopher Erhorn* 2100 Rdr. Udi nest afvigte vaar blef fra *Henrich Jansen* tilskichet for 145 dr. 3 s. oc af *Christopher Erhorn* til 60 dr. 1 m. Derimod skichet til *Henrich Jansen* 80 waager rotskier, 40 vaager rundfisk, til *Christopher Erhorn* skichet 49 waager rotskier, 31 vaager rundfisk.

Blef tilspurt om huor mange finder oc boemend hand handler med; dertil suaret, at vere boemend 22, finder 22, foruden findekoner med deris tøse oc drenge. Oc gjør richtig afreigning med dennem om høste tide udi tuende laugrettismend nerverelse, oc derom at forklare ved richtig specification, huor megit sambtlige boemend oc finder hannem in alles skyldig er til høsten 84, som beløber till 10041 1/3 W. 6 merker.

Boemenderne bekiender at siden forleden høst hafuer de paa huer laad faait 4 tønnder meel; beklager dennem ofuer u-døchtige støfler, oc mesten deelen faar ingen. Til kleder af uldet oc linnet faais ey allerringeste for dennem self, deris hustruer oc børn. Faais paa laad 1 tønnde malt for 3 mend oc gifuer derfor 6 voger fisk. Oc beklager de at tønnden iche holder mere end 2 vaager oc 272 pund, en deel af dennem faais ey saa meget til fiske-redskab som dj behøfuer; af mesten deel faaet hand 24 vaager fisk siden forleden høest, af endeel mere oc en deel mindre, oc en deel lefuerit med fisk oc lyse til 38 W.

Finderne bekiender, at en part af dennem faar paa laad 2 tønnder meel, oc en deel mindre, oc undertiden got som inted, til kleder for dennem oc deris kone oc børn faais gandske indted, ingen angler faais oc gandske ringe redskab. Hafuer begierit raa huder, mens faar ingen.

Blef *Niels Olsen* tilspurt om han self betaller frachten af sine vahre, oc dennem frem oc tilbage efuentyrer, huortil hand suare[de] iae. Udi retten blef indlefuerit hans regenskabsboeg; huad vare som almuen lefueris, kand de ey faa vide huad de koster før aarit gaar til ende, oc reigenskab skall giøris. Wegt oc maal er ingen klage ofuer, thi de af saadant gandske ringe faar. Sambtlig beklager dennem at for *Niels Olsens* tid brugtis en megit u-billig maal oc vegt, oc derofuer staar nu i reigenskabers bøgerne for stoer skyld.

Forn^{te} Niels Olsen bekiente at hafue fragted nu i høest til Bergen 1500 vaager fisk. Sambtlige beklager at huis vahre Niels Olsen fra Bergen skiches, forhandlis der af til fieldfinner- oc de som dennem bør hafue faar ringe eller inted. Oc blef ermelte Niels Olsen befallet, ey at handle med nogen fremmed førend hans egne handelsmend først forsiunes.

Siden høsten 84 hafuer hand forstracht til sine boemend oc finder til 1309 W. 1 pd 8 merker fisk oc de derpaa lefuerit 684 1/3 W. oc 4 merker fisk oc lyse = 32 tønner 3 qt. oc 10 kander.

4. *Anders Bastiansens* tienner blef eskit for retten, nafnlig *Haagen Lochert*, som tilstod, at hans hosbond hafuer self opretted en deel af hans handel med nordmendene. Huad finderne anlangende hafuer hand deris handel faait ved kiøb af *Hans Ørbech*, oc hafuer forn^{te} Haagen Lochert vorit her ved handelen i 4 aar. Viste iche huad hans hosbund hafuer gifuet for same handel, oc iche heller veed huor megit hans hosbund hafuer at krefue før hand paa hans veigne blef betroed, eftersom ingen afreigning om dend gi. giæld siden dend tid er giort.

Oc i retten fremuiste en contract imellom hans hosbund oc hannem opretted, oc dend paa u-stempled papir, af datto Waarøen d. 2 May 81 under egne hender paa bege sider oc till vitterlighed Christopher Erhorn oc Cort Jansen.

Udi nest forleden waar blef tilskichet atskiellig vahre, huorppaa ingen taxt hannem var foreskrefuet. Derimod tilskichet sin hosbund udi vaaris 155 vaager af rundfisk oc rodtskier. Hafuer handelsmend af boemend 8, af finder 17 foruden deris koner. Oc aarlig huer høest holdt reigenskab med dennem i tuende mends biverelse. Oc det at forklare ved richtig specification huor megit sambtlige finder oc boemend hannem skyldig er siden hans hosbund hannem handelen betroet, som beløber til 1408 1/3 W. 21 merker fisk. Oc siden A^o 84 om høsten er dennem forstracht til dato til 624 W. 2 pd 6 merker fisk, oc derpaa bekomet 322 W. 2 pd 6 merker fisk, lyse 16 1/2 tønne 4 kander.

Boemendene bekiender at hafue faait for huer laad siden forleden høst 4 tønner meel, à 5 vaager fisk. Støfler, skoe, oc macheoref ere gandske u-døchtige, til kleder faais gandske lidet, oc for deris quinder oc børn inted. Beklager dennem at forn^{te} Haagen Lochert truer dennem med hunger oc sult, naar de ey altid vil giøre efter hans villie. Olle Andersen for 2 laader hafuer nu lefuerit 62 vaager 1 pd fisk oc 2 tønner lyse; en deel af andre lefuerit til 42 vaager oc en deel mindre, saa dend ringeste hafuer lefuerit 17 1/2 vaager.

Finderne tilstaar ey mere paa laad at faa end 1 tønne meel, en deel 1 1/2 tønne, til kleder faar de inted, ihuorvel de det begierer, oc iche heller kand de faa lerit. Bekommer 2 pd salt for 1 waag fisk.

Copie reigenskabsboeg blev lefuerit i retten, foruden stembiet papir, authoriserit af Christen Bertelsen, men hofuetbogen hafuer hans hosbund self. Hafuer befracted nu i høst til Bergen 900 vaager fisk. Blef forelagt at forskaffe sine handelsmend rigtig gienpart af deris reigenskabsbøger naar reigenskab giøris. Wegt oc maal paaklagis iche, efterdi de iche noget deraf faar.

5. *Jens Nielsen Brochmands* tienner fremkom for retten, nafnlig *Jørgen Grodt*, som blev henuist til Kiberg tingsted, med hans medhandlende boemend oc finder, huor bem^{te} Brochmand self sig præsenterer. Oc tilspurde hand menige almue om nogen sig ofuer hannem hafuer at besuerge, huortil blef suaret, at de hans hosbond hafuer at tiltale. Oc blef hans maal oc *vegt* anuist for retten oc var derofuer ingen klage.

Ting paa Vadsø 24. aug. 1685.

Blef menige mand tilspurt af boemend oc finder, om huor megit enhuer af dennem behøfuer til aar oc dags wnderhold, til føde, kleder oc fiskeriets fortsettelse, huortil de eenstemmende suarede, at de efterskrefne ernødiger; oc derpaa begierede en billig oc liidelig taxt, huorom blef paa hans ko: ma: allernaad* behag indtil widere saaledis forabskediget, i de paarørendis nerverelse, nemblig:

For en boemand, aarlig, udi døchtige vahre, eftersom de det begierer udi 2 terminer, rogmeel 4 tønner à 5 vaager fisk, malt 1 1/2 waag for 2 1/2 W. fisk, homble 3 merker for 1/2 W. fisk, 1/2 waag gryn for 1 1/2 waag fisk, 1 pd erter = 2 pd fisk, salt 2 vaager for 2 W. fisk, hamp 9 merker for 1 W. fisk, thierte 2 kander for 1 pd fisk, westerlerrit 16 all. à 9 merker for 2 W. fisk, boltelerrit 3 all. for 1 W. fisk, støfle 1 par = 2 1/2 W., 2 par stredsskoe til mand oc quinde = 2W. fisk; huer andet aar til kleder, eller som de slider til, for en mands person 8 all. vadmél, oc om trengis til en kioel af lybskgraa, at gifue for allnen 2 pd fisk, til en quinde til skiørt oc trøye 10 al. vadmél à 1 pd fisk, er 3 W. 1 pd, huer andet eller tredie aar, en skindstach 2 W. fisk; herforuden naar en mand hafuer mange børn oc folch, for dennem behøfuis til underholding mere end forindførte specier ommelder.

For en finde fast ligesaa naar de det begierer, for huer aar, uden allene støfler, skoe, skindstach, som de ey behøfuer, oc vadmél uden allene for deris børn, oc i det højeste 2 tønner meel, oc indted malt, oc om begieris firlott til en kledning.

Huad fiskeredskab belanger, faar de det hafue, som de det behøfuer, baade boemend oc finder, at gifue for en bolch snøre 1 pd fisk, 1 hundred linangler 1 W. fisk, 100 bachangler 2 pd fisk, oc er expresse aftalt at betalingen for disse nøduendigste vahre til deris underholding oc vdredning som de efter denne dag

aff deris vdreedere efter forbem^{te} taxt bekommer, bør, fremfor ald anden kiøbmandsgield ved deris aufling, som fisk, lyse, etc. efter dend gi. sædvahnlig priis, indtil høje øfrigheds videre anordning richtig betallis, eft:er afreigning, som aarlig bør holdis, med de bøger som nu tilstillis, huoraf deris præst: hafuer lofuet paa almuens veigne en bog hos sig at: foruahre, den anden lige-liudende bog foruarer deris kiøbmand, udi huilche bøger tydeligen bør specificeris alt huad enhuer nødvendig forstrechis, oc huad hand derpaa lefuere, ved dag oc dato, eft:er forben^{te} taxt.

Sr Zacharias Andersen oc Sr Hermand Skuldt tilspurde underfogden Otte Bang, om hand faar fra sin kiøbmand udi Bergen Sr Jacob Andersen huis vahre hand forskrifuer, oc til handelens fortsettelse behøfuer, — huortil hand suarede iae, oc bem^{te} sin kiøbmand indted derudinden hafuer at beskyldre,

Iligemaade tilspurte [de] Niesl Olsen, om hand oc faar fra sine kiøbmænd huis hand behøfuer, oc skriffuer efter. Suarede, at ofuer dend ene hans kiøbmand Hendrich Jansen Formand hafuer hand indted at klage, mens ofuer Christopher Erhorn besuerger hand sig at udj 3 aar hafuer hannem manglet gods; oc i tuende skibsreiser gandske indted af snøre oc angler fra hannem faait. Forleden aar fich iche støfler, skoe, lerrit, eller klede. Oc beklager, at huis vahre hand fra Erhorn bekommer, er hannem langtyrere anskrefuen, end fra Sr Henrich Jansen.

Saa oc blef tilspurt Haagen Abrahamsen Lochert, om hand fra sin hosbund Sr Anders Bastiansen Hæß bekommer huis vahre hand behøfuer oc skriffuer efter, huortil hand suarede, at hand altid hafuer faaid huis hand skrefuet efter, uden i forleden høst bekom iche saa meget som hand skrefuet efter oc behøfuede, formoder at ved denne skibsreise derfor at niude opretning.

Thilspurte oc meenige boemender, om de udi midlertid de trafiquerende borgere af Bergen hafuer forpachted Findmarchen ioe iche hafuer vorit huer aar fri for ko: skatters betalling, huortil de suarede, at imidlertid hafuer de iche betalt ko: skatt, men leeding huer aar betalt oc erlagt. Hafuer finderne altid betalt baade ko: skatt oc leeding.

Højædle oc welbaarne h^r justitzraad Lindenow oc h^r amtmand Lillenskiold tilspurte meenige boemend oc finder, paa huad maneer de betaller skatter oc leeding. Dertil de suarede, at boemendene gifuer efter mandtall i penge, udi Knud Geddes tiid, af huer mand 1/2 Rdr. udi *skatt*, oc udi *leding* efter mandtal, enhuer mand 1 waag oc 16 merker fisk, oc i *kongens tiende* gifuer boemendene af et stort hundrede thai fisk 8 tall, oc af det andet hundred 9 tall, oc udi Knud Geddes tid gaf huer dreng udi skat 1 Rdr., oc siden dend tid derfor vorit fri.

Finderne her af Vehranger gifuer i skatt it stort hundred tal fisk huer mand oc udi leeding 1 waag 16 merker efter mandtal.

I kongens tiende gifuer ligesom boemender, af et stort hundrede tall 8 fisk, oc af et andet 9 fisk.

Blef oc tilspurt, Otte Bang, Niels Olsen oc Haagen Lochert, om de suarede til nogen borgerlige tyngte udi Bergen, huortil de suarede ney.

Thilspurde oc, huad rettighed de fieldfinder gifuer, dertil ko: ma: fogit suarede, at: enhuer af dem gifuer aarlig i skatt 1 Rdr. Men deris sønner ere fri for skatt, oc gifuer bem^{te} finder ingen leding eller tiende, uden naar de kommer dl siøesteden (?) at: fiske gifuer de dende lige ved Veranger finder.

De rydske finder af Neiden oc Pasvig gifuer i skatt huer 3 W. fisk, men ingen leding eller t:iede. Peisen eller Kalsgams finder gifuer huer i skat:t: 1 1/2 Rdr.

-----Almuen blef dispart: paa huad maade de fremmede flensborgere underholdt landet, om det: dae var i bedre stand end som nu. Dertil blef suared af Peder Joensen som er ved 70 aar gammel, som meenige almue med hannem ofuereenstemmede, sambt oc af Jan Lauritzen, som bem^{te} deris fader toeg udredning af flensborgerne, dae bekiendte de at landet var i langt bedre stand end nu, oc fattedis ingen underhold. Oc naar de bort reiste var guds velsignelse af forraad til spise oc fiskeredskab igien i landet. Oc gafuis for en tønne rugmeel 2 1/2 à 3 W. fisk, 1 fad øl af lybsk øll 4 W. fisk, 1 par støfle 1 1/2 W. fisk, 1 par skoe 1 W. fisk, for 1 fafn bred, hiemspundet linlerrit 6 al. lang 1 W. fisk, 1 all. fiint klede 2 à 3 W. fisk, 3 bolcher snøre à 60 fafne 1 W. fisk, 200 angler 1 W. fisk; oc crediterit indbygerne huad de begierede. For en W. fisk naar begieredes gafuis 1 Rdr. i penge, eller oc det i vahre. Oc blef fisken weiet paa skaalvegt, 1 tønne lyse = 8 Rdr. Maalet af brendeuinet gich lige imod lyse af smaa kagger, paa 2 kander. Oc seilede same flensborgere paa Varde-øen, Vasøen oc Kiberg. Oc ønskede almuen at endnu saadan tid oc handel maatte korne i landet igien, var det største lyst oc giede for dennem at lefue. Almuen vedgich at de flensborgere hafde deris meste drift her i landet for vngefehr 50 aar siden, oc er ved 27 à 28 aar siden de forloed deris fri handel her i landet.

Ting paa Vadsø 25. aug. 1685.

-----Blef almuen tilspurt om saa var hans ko: ma: allernaad^t behagde at fremede skulle handle her paa landet som i forige tider, huilchet dem da siuntis dennem gafnligst at vere, oc de best kunde korne paa fode ved. Suarede de, om hans ma: naad* saadant behagde, formodet de at det skulle vere dennem til langt bedre velstand end nu. Herom blev oc af indboende borgere, Otte Bang oc Niels Olsen, suaret ligeledis som af almuen.

Forindførte Peder Joensen tilstod, som hand med æd vilde bekræfte, at her udi Vasøen hafuer vorit paa en gang 7 flensborger skibe, oc vorit paa same skibe, oc var de tuende skippers nafne Henrich oc Herman Polmand.

Herimod Zacharias Andersen suarede, at flensborgerne iche hafuer seiglet paa Vadzøen at drifue kiøbmandskab siden A° 1618 [! ?] paa huilchen tid hand self vorit udi Wadzøen oc Vardeøen, oc tiendte Margrete Vernichs for en bogholder, oc fornambt det aar ingen flensborger skibe paa Vadzøen, mens for Vardeøe var ankomen nogle flensborger skibe, komen fra den rydske kost, der de hafde deris handel, oc brugte dend tid nogen faa kiøbmandskab med sambtlig almue, imod deris forhuerfuede pas af Kiøbenhafns cancellij oc imod Bergen borgeris privilegier. Same aar formedelst storm oc u-veir dref et af same flensborger skibe til lands oc slogs istøcher.

-----Sr *Hermand Skuldt* fremuiste en sorenskrifuers dom udsted ofuer *Haagen Lochert*, angaaende en stoer summa middel hand hannem skyldig at vere tillige med hans formand Jørgen Grott, at hand same summa under namb oc wurderings medfart strax at skulle betale, huorimod Haagen Lochert suarede at hand forn^{te} dom for ofuerdommeren ville indstefne, huorved det oc indtil videre forblifuer. Blef doeg deris tuistighed opheffued oc bilagt, formedelst got folehis tilskyndelse, at Haagen Lochert gifuer Sr Skuldz strax 10 waager fisk, oc fornøjer hannem efter den fremviste registrering; oc derved same process efterdags at vere som døed oc machtisløes. Derpaa de gafue huerandre deris hender.

Ting på Vardø 29. aug. 1685 for Kibergs Vardø og Madkorf.

Olle Blachstad blef fordret for retten, som formedelst suagheds skyld iche kunde møde. Fremstillet sig dog hans tienner *Christen Jacobsen*, som blef tilspurt, huorledis hans hosbund *Olle Blachstad* var kommen til sin handel. Dertil hand suarede, at vere *Ifuer Christensens* oc *Hans Drejers* fuldmechtig, oc tilforne tiendt Ifuer Christensen. Oc viste forn^{te} tienner iche at giøre nogen underretning om huor megit giæld almuen skyldig var dae hans hosbund som en fuldmechtig blef betroed handelen. Foregifuer at være skyldig til Ifuer Christensen [oc] Hans Drejer. Oc blef nu i forleden vaar tilskichet fra Ifuer Christensen til 336 Rdr. verdi, oc ligeledis fra Hans Drejer. Hafuer tilbageskichet til dennem begge 1000 waager fisk. Oc handler med boemender ofuer alt 39, finder 4 foruden deris drenge. Giør aarlig afreigning med dennem om høsten i tuende mends nerverelse udi hans eget huus, oc kand same 2 mend iche læse eller skrifue. Oc indgafuis en richtig specification ofuer alt huis boemend oc finder in alles hannem skyldig er, som beløber til 12180 W. fisk.

Oc hafuer nu i høest fra Bergen bekommit vahre fra Ifuer Christensen til 500 Rixdr. oc fra Hans Dreyer til 500 Rixdaller oc achter at tilbageskiche 2000 W. fisk, med lyse bereignet. Oc blef udi retten en hans reigens[kabs]boeg indlefuerit som begyndtis fra A° 61 oc varet til datto. Dend anden hans reigensskabsboeg begyndis fra A° 79. Iligemaade efterseet hans maal oc vegt, oc var derofuer ingen klage. Oc angaaende huis hans medhandlende boemend oc finder forstrechis, oc huad de derimod lefuerer, er forelagt derom en rigtig reigning at indgifue.

Oc blef almuen tilspurt at om de fich barchet huuder, om de da kunde self giøre dennem støfler oc skoe, huortil de suarede iae, mens raae huder kunde her iche barchis. Desligeste blef vdrederne foreholdt at forskafe indvaanernis quinder oc børn hamp oc hør til at spinde oc vefue, oc derved foreholde dennem at vere duelige oc flittige.

Deslige blef *Mogens Bang* af Kiberg fremeskit, oc tilspurt huorledis hand er komen i handling, enten dend sig tilkiøbt, eller ved arf tilkommen, eller oc at vere en tienner. Dertil hand suarede, at in A° 81 hafuer hand kiøbt handelen af *Ifuer Christensen* i Bergen, oc var dae sambtlige boemend oc Veranger finder skyldig in summa til 10698 W. 1 pd. 3 merker. Oc endnu handler med ern^{te} Ifuer Christensen oc er hannem skyldig vngefehr 7900 Rdr. Oc blef nu i forleden vaar fra hannem tilskichet til 521 Rdr. 14 s. verdi. Blef dae tilbageskichet 600 vaager fisk. Oc handler med boemend 16, finder af Veranger 23, rydske finder 18. Oc gjør afreigning med dennem om høsten i thuende laugrettismends nerverelse. Oc indgaf en rigtig extract ofuer alt huis de hannem skyldig er, nemblig boemend sambt oc Veranger finder til 12981 W. oc 9 merker, rydske finder till 1247 W. 23 merker fisk, foruden udredning siden d. 25 Jullij i verende aar, oc foruden de afdødis gield.

Oc hafuer nu i høst faait fra Ifuer Christensen til 766 Rdr. 4 s. paa Kiberg handling, foruden til Vadsøen. Hafuer nu frached tilbage, fra Kiberg 1000 waager, fra Wasøen 300 waager, af fisk oc lyse bereignet. Blef fremuist hans reigensskabsboeg med stempeld papir udi baade for oc bag, saavel hans maal oc vegt som blef aproberit, oc var derofuer ingen klage. Huis hans boemend forstrechis, saa oc finder, og huad hand derimod igien bekommer, hafuer hand en rigtig specification derofuer at indgifue. Oc tilstaar hånd, ey udi Bergen nogen borgerskab at hafue taget, ey heller giort borgerlig æd.

Jens Nielsen Brochmand blef tilspurt paa huad maade hand er kommen til handling, dertil hand suaret, sig dend at hafue tilkiøbt af *Ifuer Christensen* oc *Thivis Jansen* oc derfor gifuet 2650 Rdr. som nu rigtig siger at vere betalt. Oc hafuer giort sin borgerlige æd, oc suarer skatt oc tyngte til Bergen,

lige ved de derboende borgere. Same hans giorte æd af datto Bergen d.12 Aprillij 65. Oc blef nu i vaaris skichet fra sin handelsmand i Bergen *Peder Ludt* til 1001 Sl. dr. 1 s. Derpaa tilbageskichet 760 W. fisk oc 8 tønnder tran. Handler med boemend i Kiberg oc Vadsøen 22 med Echerøen, finder af Veranger 15. Gjør aarlig afreigning med dennem i tuende mends nerverelse, som iche kand læse eller skrifue. Oc er boemendene som nu Iefuer hannem skyldig intil Michaeli = 84: 4497 W. 2 pd 18 merker fisk, finderne skyldig: 2488 W. 1 pd. 12 merker. Oc foregifuer at vere skyldig til *Peder Ludt* henved 13559 Sl. dr. foruden huis hand nu i høest bekommet. Hafuer nu i høest fra Bergen faait til 1503 Sl. dr. 10 s. Derimod nu vil tilbageskiche 1660 W. af fisk oc lyse bereignet. Udi retten lefuerit sin regenskabsboeg med stempeld papir udi, som begynder fra A^o 1665 sambt hans maal oc vegt.

Ting på Vardø 31. aug. 1685 for Kiberg.

Blef dae fremfordret for rette *Michel Jensen Ørbech* af Kiberg oc tilspurt, huorledis hand er kommen til sin handling. Dertil af hannem blef suaret, at hafue faait dend ved giftermaal med sin quinde, som var enche efter sal. *Peder Hemmingsen*, som opretted same handel. Oc handler nu med kjøbmend udi Bergen Sr *Jacob Andersen* oc *Peder Ludt*, oc siger dennem at vere skyldig vngefehr til Sr *Jacob Andersen* 323 Rdr. 3 m. 10 s. oc til Sr *Peder Ludt* 5844 Sl. dr. Blef tilskichet i vaaris, fra Sr *Jacob Andersen* til 137 Rdr., skichet tilbage 150 W. fisk oc

2 tønnder tran. Fra *Peder Ludt* til 144 Rdr. 1 m. 8 s., tilbageskichet 150 W. fisk oc 2 tønnder tran. Hafuer nu i høst faait, fra *Jacob Andersen* til 270 Rdr. 2 m. 2 s., vil tilbageskiche 425 W. af thran oc fisk bereignet. Fra *Peder Ludt* til 319 Sl. dr. 1 m.

3 s. Fremviste sin reigenskabsboeg, med bismær oc maal, som udi alt befandtis richtig. Mens højelig beklager sig ey at kand faa saa megit af sine handelsmend udi Bergen, som hand til sin handels fortsettelse behøfuer oc skrifuer efter; at hand derfor maa kjøbe huis hand til sine handelsfolch behøfuer, her i landet. Foregifuer at handle med boemend 18, finder 1.

-----Fremstillet sig for retten *Michel Jensen Ørbech* og sig beklaget ofuer sine handelsmend udi Bergen Sr *Jacob Andersen* oc *Peder Luden*, at hand af dennem ey kand bekomme saa megit som hand til sin handels fortsettelse behøfuer, saa hand derofuer maa til borgerne her i landet selge en stor deel af sin fisk, til deris underhold med at indkiøbe, som skall vere bem^{te} hans creditorer til største skade, oc siger sig ey at kand vide af huad aarsage saadan hans credit hos dennem blifuer suechet. Derfor er aarsaget at tilspørge meenige almue, oc

sambtlig hans handelsfolch, saa oc hans naboer af borgere udi Kiberg, at de hannem deris sandferdig attest ville meddeele, om hans comportement oc forhold, om det sig ey udi sandhed som for er meldt sig skal befinde, oc om hand iche udi forleeden aar hafuer mist 4 folch, 3 mend oc 1 dreng, oc huis næring hand ved same fire personer achtet at søge, hannem er derved blefuen mislinget.

Huertil de sambtlig oc alle eenstemmende suaret, at hand udi hans lefnit lefuer som en erlig oc skichelig mand, oc ey kand fornehme andet end huis vahre hand fra Bergen faar, ioe dennem forstrecher til sine vdredsfolch, saa hand dem ey self af ødselhed fordojer¹, oc dem nochsom at vere beuist at hand forleden aar miste 3 mend og 1 dreng, toe tilsøes oc toe til-lands. Oc viste dennem sambtlig ey andet hannem at paasige, eller beskylde end huis som en erlig mand eigner, sømmer oc vel anstaar, som de hannem oc stedse vil oc bør eftermæle. Herom hand voris tingsvinde var begierende.

Sr *Hans Dreyer*, velfornehme borger oc handelsmand udi Bergen, indlagde et skrift oc skadisløes forpflicht, til sine udroersfolch for huis gammel restants de hannem skyldig er, efter hans afreigning til høsten 1684, som ord fra ord meldende:

(Med denne skrivelse efterlater Dreyer sine skyldmenn all gammel gjeld til siste avregning i året 1684, tilsammen noe over 6000 våger fisk. Han lover også „at forskaffe tiennistedreng i landet, saltfisk oc andre forfaldende landsens vahre bedre at føre i brug”. Til gjengjeld ønsker han, at kommissærerne intercederer hos kongen, så han kan fortsette handelsvirksomheten med sine skyldmenn uten andres innpass.)

Ting på Vardø 1. sept. 1685 for Vardøen.

Fogden *Lauritz Søfrensen Faag* blef tilspurt huorledis hand er kommen til sin handling. Dertil hand suarede, at hafue kjøbt dend af sin væhrfader Sr *Zacharias Andersen*. Oc var hans handelsfolch dae skyldig efter richtig afreigning till 2000 W. fisk. Oc handler nu i Bergen med *Henrick Jansen* oc *Christopher Erhorn*, oc er skyldig til Henrich Jansen efter hans indgifne reigning til 1534 Rdr. 3 m. 11 s., til Christopher Erhorn 1313 Rdr. 5 m. 10 s., huilchet Lauritz Søfrensen siger ey nær til saa megit at vere, naar richtig afreigning imellom dennem skeer. Blef nu i høst tilskichet fra Henrich Jansen till 284 Rdr. 2 m. 7 s. oc fra Christopher Erhorn til 98 Rdr. Vil nu tilbageskiche 750 W. fisk. Handler med boemend 7 oc 1 ung karl.

Bekiender, self at eventyre sine vahre baade til oc fra Bergen, oc deraf betaller self frachten. Hans maal oc vegt blef udi retten fremuist, huorofuer ingen klage var, mens nochsom befantis richtig.

¹ = fordøier i betydn. forøder.

Fogden her for retten opsagde¹ sin handel, dend at vil vere quidt oc entlediget, doeg af de vahre hand nu hafuer bekommit, vil dennem til vaaren forstrece; oc derom nermere vil til Bergen til sine handelsfolch skrifue, oc begierte at de tilstedeuerende tuende borgere fra Bergen saadant vill referere. Oc ere sambtlig hans handelsfolch, baade lefuende oc de døde, hannem skyldig til 4853 2/3 W.

Jacob Søfrensen blef tilspurt, paa huad maade hand er komen til sin handling. Dertil hand suared at vere *Anders Bastiansens* tienner, oc at vere skyldig paa sin handel til hannem efter Sr Bastiansens reining fra in A^o 78 til in Jullij 85 til 1362 Rdr. 3 m. 6 s. Oc blef nu i høst tilskichet adskiellige vahre, huorpaa ey var satt nogen taxt, mens meente, at vere med same vahre nochsom beholden til sine handelsfolch. Siger at handle med boemend 15 oc drenge 3. Vil nu i høst tilbagesende til 800 W. med fisk oc lyse, oc i forleden vaaris skichet til Bergen 220 W. rundfisk oc 55 W. rotskier. Fremuiste sin reigensksboeg med stemplet papir udi, sambt alne oc maal, huorpaa ey var nogen klage, ey heller ofuer dend bismær hand nu hafuer.

Forrige sorrenskrifuer *Lauritz Nielsen Bøgvad* loed i retten møde sin quinde, som blef tilspurt, huorledis de er kommen udi handel. Dertil hun suarede dend self at hafue opretted². Oc handler nu med 8 mand, oc søger sine vahre fra Bergen, fra deris kiøbmand Christopher Erhorn som indgaf en reining at de hannem skyldig er til 2376 Rdr. Oc blef i vaares fra hannem hidskichet til 10 tønner meel, 2 tønner malt med andet smaa tøyg, oc dae tilbageskichet 100 W. fisk. Oc nu i høest bekom fra hannem til 205 Rdr., vil tilbageskiche 300 W. Oc foregifuer hun nu at hafue til staaende gi. giæld til = 84 til 3180 W. fisk, oc siden = 84 til dato til 231 W. 9 merker. Wegt oc maal blef i retten fremvist, huorpaa var ingen klage, mens højelig besuerger sig ofuer ey at faa saa megit fra forn^{te} Erhorn, at hindis handelsfolch kand hafue deraf deris fornøden underholdning. Oc huis vare de bortslicher, oc igien bekommer maa hun self eventyre oc deraf fracht betalle.

*Pouel Olsens*³ quinde fremkom for retten, som blef tilspurt huorledis hindis mand er kommen til handelen. Dertil hun suarede, at hindis første salig mand dend hafde opretted. Oc nu handler med Peder Luden i Bergen, som nu hafuer ladet indgifue sin reining, oc derefter fordrer til 7602 Sl. dr. Oc udi nest afvigte vaar blef tilskichet vahre 14 tønner meel, 2 tønner

¹ På tinget året efter gjentok han sin opsigelse, da der ikke var innløpet svar fra hans principaler i Bergen.

² På tinget i Vardø 8de august 1686 frasa hun sig all handel på grunn av årets dårlige fiske.

³ Poul Olsen Bager.

malt, 1 tønne gryn, 3 tønner øll, 1 ancher brendeuin, 1 tønne salt kiød, 1/2 tønne smør, 1 støche lybskgraa. Tilbageskicket 150 W. Nu i høest er tilskicket til 291 Sl. dr. 1 m. 10 s. Vil nu tilbage-sende 250 W. fisk. Indgaf en reigning, at boemendene var skyldig in A° 81, dae hindis mand indtrede i handelen til 3931 W. 2 pd 11 merker fisk, oc ved liquidation = 84 er blefuen skyldig med forberørte summa 4650 W. 1 pd 9 merker. Derforuden hafuer de bunden giæld siden = 84 til dato 517 W. 1 pd 7 merker. Handler med bønder 11. Udi retten fremuiste sin reigenskabsboeg, med derudi stemplede papir, sambt maal oc vegt, huorjaa var ingen klage. Oc nu formedelst hindis mand ey er hierne, ey heller hafuer faaet saa megit vahre fra sin handelsmand udi Bergen som hun kunde tilbørlig forstreche hindis handelsfolch med til denne anstundende vinter, opsagde same handel her for retten¹, som *Jens Nielsen Brochmand* sig antog, oc belofde saa uit mueligt dennem at undsette til foraarit, at de ingen nød schulle lide imidlertid.

-----Sambtlige almue af Kiberg, Madkorff, oc Warde-øe blef tilspurt huor megit enhuer af dennem til aar oc dags underhold nødvendig kunde behøfue, oc derhos forelæst, huad anstaldt derom udi Was-øen giort var. Huortil de suarede, dermed ey at kunde vere benøjed, efterdi de udi Was-øe tingsted hafuer langt mere queg end paa disse steder, saa oc hafuer de i Wasøen, en stor deel reensdyr, huoraf de oc en goed underhold hafuer. Oc derfor efterskrefne begierede at niude, nemblig 1/2 tønne meel for 2 1/2 W. fisk, smør 1/2 pd = 1 W. fisk, salt kiød 1/2 waag = 1 W. fisk, eller oc røget kiød 1 pd: 2 1/2pd fisk; tillige med dend andeel de udi Wasøen var tillagt; for same pris.

Oc blef sambtlig indvaahnerne formaned, efter deris løfte, at frychte gud af hierted, vere kongen huld oc troe, deris præst, fogit, sorrenskrifuer, oc underfogit, lydig; i deris fiskeri oc anden næring flittig, i deris hus, lif oc lefnet, skichelig, ædru oc sparsom; afbetaller efter deris efne, huad de med rette enhuer skyldig er; villig udi billige maader imod deris udredere, holder deris børn oc tivende til at lere noget, oc deris quinder, døttre oc piger, til spinden oc vefuen, oc imellom dem self lefue endrechtig, saa maa de nest guds hielp vente bedre løche oc velsignelse; etc.

Efter de indgifne reigninger af borgerne udi Kiberg oc Varde-øen huorefter de pretenderer af deris medhandlende boemend

¹ Året efter møtte Peter Ludt selv på tinget i Vardø. Da han godtgjorde, at han efter store sjøskader og tap paa sin Finnmarkshandel hadde forlist sin kreditt og derfor var ute av stand til å levere forsvarlig utredning, fritok retten ham fra å fortsette. Han sees allikevel senere å være interessert i forretninger på Finnmarken.

oc finner, idet de siger dem at vere skyldig, befindes ved en deel af same reigninger ey richtig at vere reignet, naar de ere efterseet oc omskrefuet, mens forefindis saaledis,

Kiberg,

Olle Blachstad ved sin reigning prætenderer til høsten 84 af boemend 9839 waager 2 merker fisk, af finner 569 W. 2 merker fisk, siden den tid til datto forstracht til 1364 W. 2 pd 22 merker fisk, derpaa hafuer de betalt udi fisk oc lyse til 701 1/2 W.

Mogens Bang prætenderer af sine boemend til A° 81 til 7280 W. 15 merker fisk, oc til høsten 84 til 1903 W. 1 pd 4 merker. Fra dend dato faait vdredning til 880 W. 2 pd 9 merker fisk. Af Veranger finner til A° 81 til 3418 W. 12 merker, til A° 84 til 379 W. 1 pd 2 merker. Same finner faait vdredning siden dend tid til 324 W. 10 merker fisk, derpaa betalt 311 W. 2 pd 8 merker fisk. Boemendens fiskis aufling udi dette aar ey at vere skifted. Illige maade prætenderer hos rydske finner til d. 25 Jullij 85 til 1247 W. 23 merker fisk, faaet udredning siden dend tid til dato til 146 W. 1 pd 4 merker fisk, oc af deris fisk i dette aar ey noget faaet.

Jens Nielsen Brochmand prætenderer til A° 65, dae hand fich handelen, hos boemend 1888 W. 3 merker fisk, finner 887 W. 16 merker fisk. Oc hos de hans nu medhandlende pretenderer til høsten 84, hos boemend 4809 W. 2 pd 8 merker fisk, finner 1471 W. 2 pd 20 merker. Hafuer forstracht dem siden dend tid til dato, boemend 1202 W. 2 pd 23 merker fisk, finner 414 W. 9 merker. Derpaa boemend lefuerit 572 W. fisk, 33 tønner 17 1/3 kander lyse, finner 227 W. 12 merker fisk, 14 tønner 5 1/2 kander lyse.

Michel Jensen Ørbech pretenderer til dend tid hand antog handelen til 934 W. 1 pd 4 merker fisk, oc til reigenskabs slutning 84 til 7271 W. 17 merker fisk. Siden dend tid dem forstracht til 873 W. 6 merker fisk, oc derpaa er betalt 628 W. 2 pd 6 merker fisk, 34 tønner 13 kander lyse.

Wardeøen,

Lauritz Søfrensen Faag, efter reigning prætenderer, dae hand fich handelen, til 2843 W. 13 merker fisk, oc nu af sine medhandlende til høsten 84 til 2010 W. 1 pd 10 merker. Siden dend tid oc til dato dennem forstracht til 338 W. 20 merker. Derpaa betalt til 175 W. 10 merker, oc 9 tønner 15 7/4 kande lyse.

Jacob Søfrensen, underfogit, pretenderer til in A° 1669 til 2523 W. 1 pd 19 merker fisk, oc nu til høsten 84 fra dend dato til 3883 W. 1 pd 15 merker. Siden dend tid til dato forstracht til 676 W. 1 pd 3 merker. Derpaa er betalt til 361W. 1 pd 6 merker oc 20 tønner 46 kander lyse.

Lauritz Nielsen Bøgvad, forrige sorrenskriffuer prætenderer til høsten 84 til 3180 W. 1 pd 4 merker fisk. Siden dend tid forstracht til 231 W. 9 merker. Oc huad derpaa er betalt kand nu ey giøris nogen underretning om efterdi denne sommers fisk er ey skifted.

Pouel Olsen Bager prætenderer aff hans skyldmænd til in A° 1681, dae hand antoeg handelen til 3931 W. 2 pd 11 merker fisk, oc med dend krafft til høsten 84 til 4650 W. 1 pd 9 merker. Siden dend tid forstracht til 517 W. 1 pd 7 merker. Derpaa er betalt 180 W. 2 pd 11 merker fisk, 9 tønnder 33 1/2 kande lyse, oc af denne sommers afling endnu ey noget bekommet.

OM VARDØHUS

Jørgen Christensen tilspurte almuen her udi Varde-øen, om hand iche in A° 80 dae hand residerit her paa slotted, ioe med sine egne tilstedeverende folch, fire personer, foruden en særh tienner, opached kongl. tienniste, saa uit guarnisonen vedkommer, med den sedvaahnlike julevagt, fyring med støecherne de højtidelige fester, saa oc imod de ankommende skibe, med videre sedvanlige saa inted naar fornøden giordes, huorved ko: respect kunde erholdis, blef forsømmet.

Huortil de suarede, at i same aar 80 dae hand var paa slotted, hafde hand fire drenge, oc en tienner, oc om vaaren døde dend ene dreng, oc blef julevagten holdt med tuende af almuen paa slotted oc tuende her neder i vehret, oc blef slaget paa trommen af hans tienner, og en anden hans tienner førte vagten op paa slotted, oc løsde dennem oc aff, loed oc fyre med støecherne, oc naar der ankom skibe som fyret for slotted, blef dennem oc suaret med støecherne af slotted; med videre til hans kongl: ma: respect, som af gammel tiid hafuer vorit sædvahnligt.

Sr Zacharias Andersen oc Sr Herman Skuldt, paa de trafiqverendes veigne, tilspurte almuen af de ælste, om de kunde vide sig at erindre, huor lenge det er siden at her holtis soldater paa Warde-øe huus, oc udi huis tiid af forige ambtmænd paa Warde-øe huus de ere holden.

Dertil blef suaret, at udi welbiurdig s^{all} h^r ambtmand Jørgen Friisis tid holtis der soldater paa slotted; oc iche siden¹.

OM HANDELEN I KJØLLEFJORD OG OMGANG

Ting i Kjøllefjord 21. sept. 1685

Hernest blef sambtlig boemænd oc finner tilspurt huor megit enhuer af dem kand behøfue til aar og dags vdredning, oc derved forelæst huad anstaldt derom giort var udi Wardeøen, dertil de suarede, dermed at vere benøjet, oc iche heller ringere, oc for

¹ Jfr. Magnus, Finmarken, s. 79.

dennem som hafuer drenge oc mange børn, oc ligeledis ved dem i Vardeøen at hafue mere end dend giorte anstalt ommelder; oc at gifue for et par støfle 2 W. 1 pd fisk, et par strettskoe 2 pd 6 merker fisk.

Dominichus Lauritzen, underfogit her paa steden, blef tilspurt huorledis hand er kommen til sin handling, dertil hand suarede, at vere *Maren Helbergs* fuldmechtig af Bergen, oc vorit ved handelen i toe aar, oc deri indtrede A° 83. Handler nu med boemend = 8 oc finder af Laxsefiorden = 8 oc dae hand kom til handelen efter sin indgifnereigningpretendererhos sambtlige 8 boemend til 1237 W. 1 pd 20 merker fisk, oc siger dem at vere skyldig til = 84 og = 85 dae hand sluttede reigenskab 306 W. 17 merker fisk, oc hafuer de faaed udredning fra dend tid til dato til 397 W. 1 pd 16 merker fisk, derpaa hafuer de lefuerit til 111 W. 2 pd 12 merker fisk oc 1 tønne 43 kander lyse. Ilige maade pretenderer hos finderne til A° 83 til 215 W. 2 pd 1 mark fisk, fra dend tid til A° 85 til 200 W. 9 merker fisk, faait udredning fra dend tid til datto til 92 W. 9 merker fisk, derpaa er lefuerit 87 W. 18 merker fisk. Beretter at nu i waaris var hannem tilskichet fra Bergen till 239 Rdr. 3 m. 2 s. oc dae tilbage skichet fisk 350 waager. Nu i høst faaet fra Bergen for 477 Rdr. 7 s. oc tilbage skichet fisk 485 waager oc lyse 2 1/2 tønner. Udi retten fremuiste sin reigenskabs boeg med stemplet papir udi, saa oc tuende af hans bismere som blefue aprobeerede for richtige. Item hans alne oc maal. Oc huis hand sin principalinde er skyldig, kand derom ingen underretning giøre.

Just Lerche som var *Christopher Erhorns* fuldmechtig er flødt her fra landet oc forlatt sin handel, oc efterladt sig en afreigning med hans medhandlende boemend oc finner, sambt en forteignelse paa det hannem hidskichede goeds fra Christopher Erhorn, oc en underretning for de forordnede Commissarier efter de opsette poster. Item af det hidskichede goeds er af skipper Hans Jensen Mejer lefuerit til *Halvuord Mogensen* 20 tønner meel, 5 1/2 tønner malt, 1 tønne oc 1 1/2 waag salt, som begiertis at maatte vdlefueris til bem^{te} Erhorns handelsfolch af boemend oc finner.

Jens Nibes efterlatte Enche *Maline Jansdaatter* fremkom for retten oc beklagde at hindis kiøbmand udi Bergen *Hellert Sers* hafuer ey udi tuende aar skichet hinde noget til underhold, huormed hun enten sig eller deris medhandlende af boemend oc finner kunde noget forstreche, derfor hun nu nødis sin handel at opsigte, oc var bem^{te} handelsfolch af boemend oc finner deris veemodig klage, at de nu udi 2 aar ey alier ringeste hafuer faait til vdredning af bem^{te} deris udreder endten til føde, kleder eller fiskeredskab, saa de imidlertid hafuer vorit vndergifuen højeste hunger oc suldt, med frost oc kuld etc.

Ting i Kjøllefjord 22. sept. 1685

Blef kaldet: for Retten *Halfuord Mogensen*, oc tilspurt huorledis hand er komen til sin handling, dertil hånd suarede, at vere *Sr Sander Nielsens* tienner i Bergen, oc vorit her ved handelen i 7 aar, oc handler nu med boemend 23 oc finner 13 foruden deris sønner oc dreng, oc indgaf en reigning huorefter hånd pretenderer af boemend til A° 83 til 4119 W. 2 pd 22 merker fisk, hafuer forstracht dem udredning for A° 84 til 1042 W. 8 merker fisk, derpaa hafuer de lefuerit 377 W. 2 pd 18 merker fisk oc 4 tønnder 31 kander lyse, forstracht dennem i aar = 85 til 1075 W. 2 pd fisk, derpaa hafuer de lefuerit til 345 W 3 merker fisk oc 6 tønnder 18 kander lyse. Efter same reigning pretenderer hos bem^{te} finner til A° 83 til 892 W. 1 pd fisk, hafuer forstracht dennem for A° 84 til 166 W. 1 pd 9 merker fisk, derpaa er betalt tørfisk 95 W. 1 pd 12 merker, lax for 2 W. 2 pd fisk, 4 grener for 15 W. fisk, 1/2 tønnde multebær = 2 1/2 W. fisk, forstracht dennem for iaar = 85 til 185 W. 2 pd 9 merker fisk, derpaa er lefuerit tørfisk 91 W., en tønnde multebær for 5 W. fisk. Oc angaaende de vahre hannem fra Bergen fra bem^{te} hans hosbund tilsendis, maa hand suare baade til risico oc fracht, mens de vahre som skichis til Bergen, eventyrer hans hosbund self, oc er accorderit med sin hosbund at hand annamer huer W. fisk for 1/2 Rdr oc bekiender ingen løn for sin tienniste at faa. Blef nu i waaris tilskichet til 566 Rdr. 2 1/2 mark oc derpaa igien tilbage skichet tørfisk 301 W., nu i høst bekommet for 766 Rdr. 5 mark 4 s., derpaa tilbage skichet til 1073 W. fisk. Hans maal oc vegt blef fremuist huorofuer var ingen klage, hans reigenskabsboeg var ey stemplet papir udi.

Ting i Kjøllefjord 23. sept. 1685.

Biværende samtlige bumenn av Omgangens¹ tingsted.

Blef dae kaldet for Retten underfogden samesteds *Peder Lauritzen*, oc tilspurt huorledis hand er kommen til sin handling, oc huo udi Bergen hans kjøbmand er. Dertil hand suarede at vere *Sr Jacob Andersens* tienner i Bergen, oc blef forleden aar = 84 handelen betroed, oc efter indgifne specification fordrer hos sine medhandlende boemend, nembliq 9 oc finner 3, hos boemendene til A° 84 til 177 W. 2 pd 2 merker fisk, faait udredning for = 85 til 300 W. 12 merker fisk. Derpaa hafuer de lefuerit i fisk oc lyse til 215 W. 2 pd 18 merker fisk. Iligemaade hos de 3 finner til = 85 til 99 W. Derpaa hafuer de lefuerit 60 W. Er blefuen tilskichet i aar den 5. May fra bem^{te} Jacob Andersen

¹ Til Omgang hørte 23 bumenn og 8 sjøfinner.

for 436 Rdr 2 m. 2 s., hafde i behold efter sin formand Sæbiørn 326 Rdr. 3 m. 4 s. Noch annamit goeds for 73 Rdr. 2 m. 12 s. Derpaa lefuerit A° 84 tørfisk oc lyse til 324 W. for 192 Rdr. 4 m. 12 s. A° 85 lefuerit 636 W. fisk. Hans maal oc vegt var ingen klage ofuer, oc var ey stemplet papir udi hans reigenskabsboeg.

Rasmus Nielsen af Omgangen fremkom for Retten oc indgaf en reigning at hans vdredere Sr *Jacob Andersen* i Bergen hannem hafuer tilskichet goeds nu i somer efter same reigning for 99 Rdr. 9 m. 12 s. Derpaa tilbage skichet 98 W. Rodskier oc 57 W. Rundfisk, oc 2 tønnder tran.

OM LAKSEFISKET I TANÅ

Blef underfogden af Omgangen oc Meenige Almue samestedes tilspurt, huor megit lax nu i sommer i dend laxseelf Tannebay er fanget som er indkommen i laxseskibet, dertil de suarede, ved 70 fader, oc reignis at gaa i huert fad af stor oc smaa lax hened 24, oc faar for 4 lax en Rdr. Ere de mindre, gifuer de 6, 8, 10 à 12 for en Rdr. Oc ere eigere i same laxseelf *Ifuer Christensen* 2/3 part, *Gierdt Mejer*, *Jacob Andersen*, *Giert Kramer* oc skipper *Jens Nielsen* som farer paa same elf, tilsammen 1/3 part. Oc kommer laxseskibet der en gang om aaret, oc en gang paa dend laxseelf Alten. Oc berettis i forige tider hafuer der blefuen fangen mere lax end nu; thi dae viste mand bedre at omgaais med stengen for elfuen end nu; og i forige tider hafuer mand faaet i same Tanne elf om someren 250 fader lax; oc blifuer handelen paa partisipanternis veigne drefuen ved fornevnte skipper, oc hans folch. Oc niuder skipperen huer tiende lax, oc af huer baad huer gang de kommer ned af elfuen dend største lax i foræring. Oc blifuer nu iche gifuet tiende enten til kongen, kirchen eller presten, oc det i 15 aar, ey heller gifuis nu noget til ambtmanden, fogden eller sorrenskrifueren. Oc befindis en stor timerboed ved elfuen, huorudi henger en stor deel garn, oc i same boed leggis efter de interesserede deris salt oc anden redskab. Oc hafuer nordmender af Omgangen oc Hoop i forige tider stenget samme Elf. Befindis oc at vere en stor fieleboed huori leggis salt, som de interesserede sig tilholder. Befindes endnu en stor deel garn efter de hollendere, siden de hafde elfuen, som de sig oc tilholder, med en stor mengde af spirer som elfuen stengis med. Oc langs op efter elfuen befindis en skøn deilig tych bircheskoug paa begge sider, oc er en megit beleilig platz huor folch nu gierne ville boe. Oc hafuer boed folch i forige tider. Saa oc udi Langefiorden meenis at kunde oprettis et got laxsefiske, der oc folch gierne ville boe.

OM HANDELEN I KJELVIK
MED PORSANGERFJORDEN OG I INGØY

Ting i Kjelvik 30. sept. 1685.

Præsenterede sig for Retten tuende finner af Porsangen, som indgaff en supplique, hvorved de beklagede, ofuer *Seehuusens* tienner *Berendt Rogendt*, at Simen Henrichsen hannem lefuerit 50 W. fisk oc Anders Nielsen Laas 12 W. fisk, som bem^{te} tienner ey udi reigenskabsboegen hafuer indført, eller dem gotgiordt, oc ey heller derpaa faait nogen udredning etc. Huortil hr. justitzraad paa egen oc hr. amtmænd Lilienskiolds veigne resolverit, at huis de med tuende vidner louglig kunde beuisse det at hafue lefuerit, dae burde det dennem i dend sidst prætenderende skyld til richtig afreigning gotgiøris. Thi bunden bør iche undgielde at Zehusen hafuer haft en u-troe tienner. Huilchet herefter burde paa hans Ko. Ma. allernaadigste behag i slige sager af lige condition iachttagis. Naar richtig beuis oc tingsvinde derpaa tagis, oc huis de iche noget er skyldig til deris udredere, da bør de dem same aar saa megit forskaffe oc lefuere.-----

Blef fremkaldet for retten *David Jacobsen* her i Kielvig oc tilspurt huorledis hand er kommen til sin handel. Dertil hand suared, dend efter Sr *Sander Nielsens* begier at hafue af hannem kiøbt, oc derfor gifuet for huis de medhandlende skyldig var efter vordering 500 W. fisk, oc var dae same giæld 1534 W. fisk, mens hafuer iche giort borgerlig æd, ey heller suarer til skat eller tyngte i Bergen, oc handler nu med boemend 16 oc finner 17. Oc indgaf en specification huorved hand prætenderer af bem^{te} boemend fra A° 77 og til A° 84 og 85 till 2121 W. 1 pd 9 merker fisk, faait vdredning fra dend tid oc til dato til 550 W. 1 pd 14 merker fisk, derpaa hafuer de lefuerit til 306 W. 2 pd 13 merker fisk oc 5 tønnder 21 kander lyse à 8 W. fisk oc 11 tønnder muldebær à 5 W. fisk, oc giort skougsreise for 10 W. 2 pd fisk. Pretenderer hos bem^{te} finner til nu i høst = 85 til 651 W. 2 pd 12 merker fisk. Oc angaaende de vahre hand fra Bergen faar oc did hen skicher maa hand self deraf fracht betalle oc staa risico derfor, oc handler endnu med Sr *Sander Nielsen*, oc foregifuer at vere hannem skyldig dae hand seeniste gjorde afreigning med hannem in A° 81 til 2981 Rdr. oc siden dend tid ingen afreigning med hannem giort. Ifior høst skibet til *Sander Nielsen* 836 W. thørfisk, oc 11 tønnder thran, 54 W. klepfisk, rechling 4 W., raf 5 W., skaarquete 26 W. moltebær 23 tønnder, bochskind 11, ny grener 2, gi. kobber 2 bismerpd. Udi forleden vaaris blef tilskichet til 566 Rdr. 1 m. 6 3/4 s., dae tilbage skichet 350 W. thørfisk, 65 W. skaarquete, oc raf 6 W. Nu i høst faaet fra Bergen til 859 Rdr. 5 m. 10 s., tilbage skichet thørfisk

795 W., tran 18 tønner, moltebær 32 tønner, raf 25 W., rechling 16 W., klepfisk 59 W., salted quede 1 tønne. Hans reigenskabsboeg blev i retten fremuist, med det anordnede stemplet papir udi. Hans vegt oc maal blev oc fremuist, derofuer var ingen klage.

Ting i Kjelvik 1. okt. 1685.

(Lilienskiold lar skriftlig meddele, at han på gr. av sygdom vender tilbage til Bergen med den kgl. fregatt. Skr. dat. Kiølefiord d. 24. sept.)

Bem^{te} *David Jacobsens* medhandlende finners afling fra 84 til 85 er: tørfisk 164 W. 2 pd 10 merker, multebær 2 1/2 tønne oc 7 grener for 25 W. fisk, som er bereignet i det sluttede reigenskab.

Underfogden udi Kielvig *Søfren Paaske* blev fremkaldet for retten oc tilspurt, huorledis hand er kommen til sin handel. Dertil hand suarede, dend at [hafue] kiøbt af sl. *Helle Aalbech*, oc for adskielige huuse her paa steden oc den tilstaaende giæld af handelen, som var 1007 W. 1 pd 18 merker fisk, gifuet 600 Rdr. Oc siger at hafue tagit borgerskab i Bergen in A^o 76. Erbyder at vil indgaa skat og tynges som andre borgere, naar hand nyder trafich af landet lige med de trafiquerende Bergensborgere. Handler nu med boemend 21 oc finner 26.

Indgaf en specification, huorved hand prætenderer hos bem^{te} boemend, tilligemed nogle døde, til sluttede reigenskab 1684 til 3592 W. 1 pd 6 merker, forstracht dend meste deel af dennem fra dend tid til dato til 1339 W. 22 merker. Derpaa skal de hafue lefuerit som hand foregifuer til 865 W. 1 pd 6 merker fisk, 33 tønner 33 kander lyse oc 2372 tønner 72 anchor multeber à 5 W. fisk, oc hos finderne prætenderer til nu = 85 til 537 W. 2 pd 5 merker fisk. Bekiender nu at handle med Sr *Rasmus Jensen* af Bergen, oc siger sig iche at vide huor megit hand hannem skyldig er, efterdi hand ingen reingning med hannem hafuer gjort siden hand kom i handling med hannem, oc beklager at maa betalle frachten af de vahre, item dem at eventyre oc staa lecasj, som hid sendis oc igien til Bergen forsendis, huilchet at vere en stor aarsage til dend store giæld som hans kiøbmand sig paraaber at prætendere.

Angaaende reigenskabs holdelse med sine medhandlende siger sig at erbyde dem dertil efter forordningens maade, mens siger de at undskylde sig iche at kand læse eller skrifue. Saa oc tilstaaer at hafue i vaaris fra sin kiøbmand bekomit vahre for 932 Rdr. 3 m. 6 s. oc nu i høst faait for 1149 Rdr. 3 m. 1 s. Hafuer tilbage skibet i vaaris oc nu i høst 2845 W. thørfisk, 51 tønner tran, 41 tønner multebær, 20 aaderskind, 14 refskind oc 14 buchskind. Fremuiste 2de af sine reigenskabsboeger foruden stempled papir udi, dend ene angaaende boemendene oc dend anden finderne. Hans vegt og maal var oc fremuist huor-

ofuer var ingen klage. Mens hans medhandlende beklagede at huis vahre nu i høst fra Bergen er hiidskichet at vere gandske u-døchtig oc u-duelige¹, oc en tønne rogmel ey at holde mere end 3 1/2 waager, doeg rogmelet at vere temelig got, oc siger dem at hafue veiget rogmelet strax det kom af skibet i 12 mends biverelse, oc ey mere at holde end som bemeldt.

— Saa oc blefue de (o: almuen) tilspurte om nogen hafde nogen rettighed eller herlighed sig at tileigne til *Thamsøen* i nogen maade, anden end hans Ko. Ma. Dertil de suarede ney; mens ey nogen der hafuer at pretendere endten udi en eller anden tilfelde, undtagen hans Ko. Ma.

Ting i Kjelvik 2. okt 1685

Jacob Jacobsen blev kaldet for retten oc tilspurt hurledis hand er kommen til dend handel hand nu hafuer. Dertil hand suarede, at vere *Jan Sehuusens* tienner af Bergen, oc kommen til handelen A^o 84 d. 10 May. Oc var handelens giæld som fogden *Mogens Lind* hafde med bønderne til 14043 W. 1 pd 23 merkerfisk. Mens huad giæld hans hosbunds fuldmechtig *Berendt Rogent*, som hafuer forladt handelen, skulle giort rigtighed fore, siger hand sig at vere u-beuist, eftersom hand ingen afreigning med handelsfolchene hafuer giort; oc siger sig nu at handle med 21 boemend oc 8 finner, oc efter sin indgifne specification præ-tenderer hos bem^{te} boemend til reigenskabs slutning = 85 fra dend tid hand kom till handelen til 208 W. 10 merker fisk, oc hafuer forstracht dennem nu til vinterudredning 732 W. 2 pd 3 merker fisk. Prætenderer hos finnerne til reigenskab = 85 til 29 W. 2 pd 6 merker fisk, forstracht 2 af dem til vinter vdredning til 50 W. 2 pd 12 merker fisk, oc siger sig iche at vide hur megit hand sin hosbund skyldig er, efterdi hand ingen afreigning hafuer giort med hannem. Oc blef i vaaris tilskichet adskiellig vahre fra hannem huorpaa ey var sat nogen taxt, skibet dae tilbage af alle slags goedz til 361 W. Ligeledis i høst blef tilskichet adskiellige vahre huorpaa ey heller var nogen taxt, skibet tilbage af adskiellig slags fisk, multebær oc Huse tilsammen bereignet for 937 1/2 W. fisk. Thilstaar at hans hosbund betaller frachten af alle vahre baade til oc fra Bergen, oc dennem eventyrer. Giør afreigning med sine medhandlende om høsten, i tuende mends nerverelse som iche kand læse eller skrifue. I retten blef fremuist tuende af *Berendt Rogents* reigenskabsbøger, huorudi ey var noget stemplet papir, ligeledis hans egen reigenskabsbog foruden stemplet papir. Blef forelagt at forskaffe sig reigenskabsboeg med forseiglet papir udi. Oc bem^{te} *Berendt*

¹ På neste års ting fralegger Paaske sig ansvaret for at vårene tidevis er dårlige. Fiskerne medgir også, at de får vårene som de kommer fra skibet.

Rogendts reigenskabsbøger, efterat de blef ue confererit udi retten imod bønderne i Sr Herman Skulds biverelse oc Seehusens tienner Jacob Jacobsens hosver, ere de beseiglede oc lefuere de til Søfren Paaske. Hans alnemaal oc vegt blef fremuist, huorofuer var ingen klage. Mens besuerget sig ofuer sin hosbund, at hand hannem befaller indted at creditere noget til de medhandlende boemend oc finner, under straf det self at betalle.

Thomes Pedersen blef kaldet for retten oc tilspurt huorledis hand er kommen til sin handel. Dertil hand suarred, at tilforne hafuer hand vorit en tienner af *Gierdt Dodtz* handel her i landet, oc blef handelen dae forladt efter sl. Giert Dodtz død, af hans enche oc arfuinger in A^o 84. Huorved de dae efterladt oc tilgifuet alle deris medhandlende her i landet baade boemend oc finner ald deris prætenderende giæld, som same *Thomes Pedersen* beretter, som oc almuen tilstod. Oc siden handelen saaledis blef forladt, hafuer hand en deel antagit paa egne veigne (dog iche at vere nogen borger eller hafue aflagt borgerlig æd) nemblig 9 boemend oc 2 finner, oc efter sin indgifne specification hafuer hand forstracht dennem som hand pretenderer til reigenskabs slutning i aar 85 til 361 W. 6 merker fisk, deris vdredning fra dend tid til dato til 104 W. 2 pd 18 merker fisk. Oc var deris lefuere de afling fra = 84 til = 85 tørfisk 89 W. 6 merker, klipfisk 8 ¹/₂ W., raf 3 W., skaarquete 6 W., en grene for 5 W., lyse 1 tønne 16 kander, multebær 6 tønner.

Tilstaar nu at handle med Sr *Jacob Andersen* i Bergen, som skal fordre hos hannem vngefehr 200 Rdr. Fich fra hannem i vaaris til 199 Rdr. 2 m. 5 s., skibet dae tilbage med laxseskibet 207 W. thørfisk oc 6 tønner tran, nu i høest fra hannem bekommit til 221 Rdr. 2 m. 3 s., skibet nu tilbage 109 W. thørfisk, 13 tønner multebær, 1 ¹/₂ tønne tran. Huis vahre hand til Bergen forsender tilstaar deraf at betalle frachten, oc eventyrer self sine vahre baade til oc fra Bergen. Fremuiste sin reigenskabsboeg fra = 84 at begynde, begierte af h^r justitzraad Lindenow dend vilde authorisere, efterdi hand sin handel nylig hafuer begynt oc her i landet ey kand faa stempeld papir. Hans maal oc *vegt* blef fremvist huorofuer var ingen klage.

Forindførte *Jacob Jacobsens* medhandlende boemend oc finner deris afling som de lefuere de fra = 84 til = 85, nu i høst, er boemend 33 ¹/₂ W. klepfisk, 737 W. 2 pd tørfisk, 5 W. raf, 6 W. 2 pd rechling, 87 W. 2 pd skaarquete, 13 tønner 5 kander lyse, oc 10 ¹/₂ tønner multebær, finnerne 83 W. 2 pd 20 merker thørfisk, 2 grener for 6 W. fisk, 5 tønner 1 ancher multebær for 26 ¹/₂ W. fisk.

Alhed Henrichsdaatter, enche af sall. *Peder Gabeisen*, blef tilspurt huorledis hun er kommen til sin handel. Dertil underfogden Søfren Paaske paa hindis veigne suaret at hindis mand

vorit en tienner af *Marj* sal. *Henrick Helbergs*, oc er hun oc hindis tiennerinde, oc hafuer hun oc hindis mænd vorit ved handelen 13 aars tid, oc huad skyld oc giæld der var ved handelen, dend gang hindis sal. mand kom dertil, er Helbergs arfuinger best beuist, efterdi handelen efter Helbergs død er skift dennem imellom, oc huad hun sin kjøbmand i Bergen er skyldig, refererer hun self, efterdi der ey er reigenskab imellom dennem giort efter hindis sal. mands død, oc ey heller dertil voret krefuet. Huor megit goedz hun fich i vaaris fra sin madmoder, derpaa var ey nogen taxt satt, mens skichet dae tilbage saavel oc nu i høst til 1851 W. tørfisk, tran 3 kordeeler oc 23 tønner, multebær 39 tønner, rechling 24 W., klipfisk 60 W., skaarquete 40 W., raf 15 W., buchskind 13.

Oc huis vahre hun nu i høest faait, var ey heller derpaa sat nogen taxt. Handler nu med boemend 38 oc finner 1. Oc efter sin indgifne reigning oc specification pretenderer hos dennem til sluttede reigenskab = 84 till 5509 W. 2 pd 6 merker fisk, siden dend tid dennem forstracht til 2065 W. 19 merker fisk. Derpaa hafuer de betalt thørfisk 1125 W. 2 pd 6 merker, multebær 28 tønner 1 ancher, raf 27 W. 1 pd 21 merker, rechling 24 1/2 W., skaarquete 12 W. 2 pd 6 merker, klipfisk 69 waager, thran 19 tønner 20 kander. Angaaende frachten af vahrene betaller hindis madmoder self, sambt dennem eventyrer. Oc gjør afreigning med sine medhandlende om høsten i tuende mends biverelse. Fremviste sin reigensbogsboeg med et arch N° 8 udi. Hindis maal oc vegt blef fremuist huorofuer var ingen klage. Den ene finne pretenderis hos til 41 W. 2 pd 18 merker. Derpaa lefuerit tørfisk 13 W. 2 pd 6 merker, multebær 72 tønne.

Underfogden aff Ingens tingsted handler med en andeel folch, mens hand nu ey er tilstede, mens forreist til Thrundhiemb, oc er ingen som kand gjøre underretning om hans handling. Doeg hafuer hans medhandlende indgifuet en supplique ofuer hannem, og hans reigensbogsbog blef fremuist forvden nogen stemplet papir udi¹.

Blef saa almuen paa bem^{te} trende tingsteder tilspurt, huor megit de nødvendig kunde behøfue til aar oc dags udredning. Dertil de suarede at de efterskrefne behøfver, oc derpaa begierte en billig oc lidelig taxt, som dennem saaledis ved de anordnede bøger ere indskrefne, nemblig

For richtighed oc goed forligelse at vnderholde, feltits vedrørende til beste, bør indtil videre paa høje øfrigheds allernaad^{te} behaug, enhuer boemand oc finne richtig niude efter begiering

¹ En Petter Lauritzen blev på tinget i Ingen 17/8 1686 innstevnet for giæld til Dirich Engelman i Bergen. L. siges at være forlatt av sin kjøbmann, skjønt han (1685 ?) hadde sendt ham 400 W. fisk.

huer aar efterskrefne nødvendige vdredning udi døchtige vahrer, halfdeelen om vaaren oc resten om høsten for denne efterfølgende pris, huis betalling af landsens vahrer efter sædvanlig taxt fremfor ald anden købmands skyld bør at betallis; rugmeel 4 1/2 tønner à 5 W. fisk, malt 1 1/2 W. = 2 1/2 W. fisk, homble 4 merker for 1 pd fisk, gryn 1/2 W. for 1 1/2 W. fisk, erter 1 pd for 2 pd fisk, smør 1/2 pd for 1 W. fisk, salted kiød 1/2 W. for 1 W. fisk, eller i dend sted 1 pd røget kiød = 2 1/2 pd fisk, salt 2 W. af spansk salt = 2 W. fisk, hamp 1/2 pd for 1 W. fisk, tiere 2 kander = 1 pd fisk, vester lerit 16 all. à 9 merker fisk, er 2 W., bolte lerit 3 all. = 1 W. fisk, støfler 1 par = 2 W. 1 pd fisk, stretteskoe til mand oc quinde 2 par = 1 1/2 W. fisk. Thil kleder huer andet aar eller som de slider til, for en mands persohn 8 all. vadmel à 1 pd, til skiørt oc trøie til en quinde 10 all. vadmel à 1 pd fisk, er 3 W. 1 pd. En skindstach huer andet eller 3^{die} aar = 2 W. fisk.

Herforuden naar en mand hafuer mange børn oc folch, for dennem behøfuis til underholdning mere end som forindførte specier ommelder. For en find fast ligesaa naar de det begierer for huer aar, uden aliene støfler, skoe, skindstach som de ey behøfuer, oc vadmel, uden aliene for deris børn, oc i det højeste 2 tønner meel, oc indtet malt, oc om begieris til en kledning firlot. Fiskeredskab efter fornødenhed, til boemend oc finner, oc at gifue for en bolch snøre 1 pd fisk, it stort hundrede linangler 1 W. fisk, it stort hundred bachangler 2 pd fisk. Udi dend bog som lige liudende bør accordere med den bog sognepresten paa almuens vegne har lofuet at foruare, bør borgeren tydelig oc richtig specificere ved naffn, tid oc taxt alt huad hand sine vdredere forstrecher, oc huad hand igien af dem faar, oc huer aar i prestens oc andre u-villige mends nerverelse, holde aarlig richtig afreigning efter ko: forordninger.

Borgerne oc alle indvohnerne formanis at frychte gud, vere kongen troe, vel forvalte huad dem af deris principaler anbetroes, vere medliden oc oprichtig i deris reigninger, med deris boemend oc finner, som de vdreeder, lefuerer dem i rette tider døchtige vahrer for billig pris, holder richtig afreigning, ynchsom ofuer dem ey betalle kunde, oc lefue imellom dem sielf christelig oc endrechtig, saa skal gud gifue bedre lyche oc velsignelse, oc skal herefter gifuis som tilforn for 1 W. fisk, saa som hand falder til, dend onde med det gode 3 mark. Saa oc for 1 W. madfisk 3 mark oc for 1 tønne lyse som sæduanligt 8 W. Oc det paa høj øfrigheds allernaad^{te} behag, indtil anderleedis derom anordnis.

Hr. justitzraad Lindenow, udi lougl. tingliud fredliuste dend øe, Rolbøe, at ingen der paa efterdags maatte skiude reensdiur, under 10 Rdr. straf, for huer sinde hans brøst der udi findis, oc dersom nogen sig der paa i saa maader lade finde, miste baade sin baad oc børse.

Blef oc tilspurt, om nogen var som hafde sig nogen rettighed eller herlighed at tileigne til bem^{te} Rolßøe, dertil almuen suaret, at de ey viste nogen hafde ret til same øe undtagen hans ko: ma: oc var ey nogen som nu loed producere nogen adkomst til bem^{te} Rolßøe.

Almuen blef tilspurt, om saa var de fich hamp, oc hør, om de det ved deris quinder oc børn kunde lade spinde oc vefue. Dertil de suarede iae, oc begierede huuder, saa ville de dem self barche oc gjøre støfler oc skoe. Oc blefue formanede oc advarede at renske oc forvare sundemafuen af deris fisk, oc borgerne dennem at forskaffe træ oc saldt, saa skulle bønderne hafue for en anchor 1 Rdr.

Blef almuen oc formanet at de ey foriager æderfugle fra deris reeder, eller deris æg borttager, oc ey heller dem bortskyder, sambt oc ingen at maa afhendte muldtbær før de blifuer modne, oc sambtlig almuen kunde hinanden advahre saa de paa en tid kunde følgis ad, oc dennem ploche, aldt under vedbørlig straff, som dennem i saa maade skal foresettis.

Ting i Kjelvik 3. okt. 1685.

At eftersom adskiellige suppliquer er indkommen offuer Sr Jan Sehuusens fuldmectig, som tilforne var ved hans handel her i Findmarchen, nafnlig *Berendt Rogendt*, som nu af landet er forreist, angaaende hand en andeel fisk oc anden vahre skal hafue oppebaarit aff sine medhandlende, af finner oc nordmend, som de beklager, at hand ey udi sin reigenskabsboeg skal hafue indskrefuet, eller dennem gotgiort huor paa en deel af finnerne ey hafuer faait ringeste udreedning, — derfor hafuer højædle oc welbaarne hr. justitzraad Lindenow befallet, at forn^{te} handelsfolch her paa tinget offendtlig udi præsentz aff rettens betiendter, oc Sr Herman Skuldt paa de trafiquerendis veigne, oc Sr Sehuusens tienner Jacob Jacobsen, tilkiendegifuer oc fra siger huad de bem^{te} Berendt Rogendt hafuer lefuerit, som de med vidne kand beuise, som æd ville gjøre om skulle paeskis, oc derefter dennem et tingsvidne meddeele.

Befandtis dae at finnerne hafuer lefuerit til bem^{te} Rogendt, som de med vidne beuiste, en stor deel, baade af fisk oc anden vahre, som ey udi reigenskabsbogen befandtis, huorimod de ey hafuer faait endten udredning eller anden vederleggelse. Iligemaade nordmendene lefuerit, som ey udi reigenskabsbogen befandtis, mens hafuer doeg faait vdredning, huilchet tingsvidnet yderligere forklarer.

Blefue saa reigenskabsbøgerne lefuerede til underfogden Søfren Paaske, efterat de ved hr. Justitzraads seigel blefue beseiglet, sambt Herman Skulds, fogdens oc skriffuerens seigel, etc.

OM HANDELEN I HAMMERFEST

Ting i Hammerfest 17. okt. 1685

Samtlige almue af boemend oc finner indgaff en supplique under sex mends zignether skreffuet aff forige sorenskrifuerfuldmechtig Pouel Bager, her paa tingstedet d. 24. Aug. 1685 huorved de veemodelig beklager ofuer *Hermannd Skuldts* kiøbsuend her paa stedet *Sifuer Olsen*, underfogit, 1. at hand udi 6 aar à 7 ey hafuer giort reigenskab med dennem, saa de ey veed huad er skyldig, ey huad de lefuerer, eller huad dennem betroes, 2. at hand skal hafue en u-retmessig bismar, huorved dennem skeer største forkort baade paa kongens leeding, naar de dend lefuerer, saa oc naar de deris aufling lefuerer, 3. huis goeds hans hosbund hidskicher, henselger hand til andre, saa de lider største hunger, frost oc kuld, etc.

Sifuer Olsen fremkom for retten oc indlefuerede sin reigenskabsboeg med stemplet papir udi for 4 Rdr. oc er derudi skrefuet til = 78 oc noget for A° 79. Mens nu i disse dage er indskrefuet nogle aars regenskaber, saa almuens klage i detz fald befandtis rigtig; oc blef bogen beseiglet saa vit som derudi var skreffuet.

Dend beskyldte bismar blef fremuist oc bef andtis at vere skaaren et støche udaff ved vaagens nagler oc der udi satt i steden igien et støche træ, oc blef seiglet opbrødt, oc igien forseiglet.

Ko: ma: fogit sette udi rette at bismaren tilligemed reigenskabsgen maatte forseiglis oc ved louglig paatalle paa behørigte steder forfølgis.

Blef indgifuet et tingsvinde [!] under 12 mends signether, huorved beklagis iblandt andet, at ved denne handel var en mand ved nafn Hans Rasmusen, er død af hunger oc sult formedelst Sifuer Olsens u-barmhiertigheds skyld, oc en mand nafnlig Olle Baldzersen draget af landet med konne oc børn formedelst hunger oc sult, som derom efterlat sig en seddel under sin haand, same tingsvinde af dato d. 8 sept. 85.

Nordmendene en deel siger at Sifuer Olsen veiger baade ind oc ud med same bismar, mens naar han veiger ud, veiger hand i marcher oc punder, oc iche ofte i vaager.

Finderne beklager at Sifuer Olsen veiger altid ind med dend beskylte bismar, mens naar han vejger dennem noget til, bruger hand en anden bismar.

Almuen bekiender at hafue tilbiudet Sifuer Olsen baade ofte oc tiidt til afreigning, huilchet hand sig ey villet til bequeme, ey heller sat nogen taxt paa sin vahre i mange aar.

Til fogdens i rette settelse, suared h^r Justitzraad, at slige reigenskabsgen ere flere ved denne commission forefunden, huorfore dermed beroes til saadant dend høje øfrighed blifuer

tilkiendegifuet, og forventis videre, huad deris allernaad^{te} villie derom er.

Sambtlige nordmendene som boer paa dend øe *Søerøen* beklagede dennem at de aarlig maa gifue udi landgilde huer mand 1/2 W. fisk, det ene aar til Cronen oc 2 — tuende aar til Ifuer Christensen i Bergen. Item beklager de, at dennem ey maa tilladis at boe paa dend anden side paa bem^{te} øe, huor der er skionne fiskevæhre.

Almuen blev tilspurt, paa huilche tider de ordinarie fisketider angaar, dertil de suarede, begyndis 14 dage efter Kyndelsmisse, oc varer til 14 dage efter Vor fruedag i fasten, som er vaarfiske. Det andet fiske begyndis, fra Korsmisse om vaaren oc varer til Ste Hansdag, det 3. fiske, begyndis Bartolemei tider, oc varer til Ste Martini. Oc blifuer fisken bytted 8 à 14 dage efter Ste Johanni udi underfogdens biverelse, oc blifuer dae tienden til alle tre parter udtaget; oc ført til tiendeboden, siden blifuer dend deelt; gifuer i baadeleje aarlig 3 W. fisk, oc gifuis i seigel-leje det andet fiske 2 pd fisk, i skiaaeleje gifuis 1/2 pd af 100-tal fisk.

Underfogden *Sifuer Olsen* blev tilspurt huorledis hand er kommen til sin handel. Dertil hand suarede, at vere Sr *Herman Skuldts* tienner, oc verit her ved handelen i 12 aar, oc hafuer Sr *Herman Skuldt* kjøbt handelen af sal. *Johan Lodvigsen* arfuinger oc sal. *Richert Corneliusen*, oc gaf derfor 925 Rdr. oc var dae handelens giæld hos debitorene 3549 W. 2 pd 6 merker foruden huuser som var ved handelen, oc huad hand sin hosbund er skyldig, vidis ey efterdi hand ingen reigenskab derom hafuer giort. De vahrer hand udi forleden vaar blev tilskichet, var ingen taxt derpaa sat, mens selgis her efter landsens pris som andre kjøbmend. Skichet til Bergen i vaaris fisk 837 W., tran 25 tønner, muldebær 3 tønner, kobspech 1 tønne, madfisk 2 tønner, klipfisk 6 W., bochskind 44, rechling 3 W. Huis hand sine udredsfolch i sommer hafuer forstracht, derom er ey nogen richtighed giort. Fisk oc lyse annamis af bønderne lige for dend pris som paa andre steder. Handler med boemænd 35, finner 33. Hans hosbund staar self risico oc betaller fracht. Afreigning holdis iche med bønderne udi mange aars tid, vngefehr 4, 5, 6, 7 à 8 aar. Alne oc kandemaal var ingen klage ofuer.

— Hernest blev efterskrefne anstalt indrettet for almuen om huis de til aar oc dags udredning nødvendig kand behøfue, nemblig for en nordmand 4 tønner meel à 5 W. fisk, 1 1/2 W. malt for 2 1/2 W. fisk, 6 merker homble = 1/2 W. fisk, 1/2 W. gryn == 1 1/2 W. fisk, 1 pd erter = 1/2 W. fisk, 2 W. spansk salt = 2W. fisk, 1/2 pd hamp = 1W. fisk, tiere efter fornødenhed à kanden = 1/2 pd fisk, vester lerrit 16 al. à 9 merker fisk, bolte lerit 3 allen: 1 W. fisk, 1 par støfler = 2 W. 1 pd fisk, strette skoe til mand

oc quinde 2 par = 1 1/2 W. fisk, heller i dend sted døchtige huder, saasom for 1 mark u-barchet huder 6 s. i penge eller i dend sted fisk 9 merker, til en mandskledning 9 al. vadmél = 3 W. fisk, til en kledning for en quinde 10 all. vadmél = 3 W. 1 pd fisk, 1 skindstach huer andet eller tredie aar = 2W. fisk. Herforuden naar en mand hafuer mange børn oc folch, til dennem behøfuis mere til underholdning end forindførte specier ommelder.

For en find fast ligesaa naar de det begierer, for huer aar, uden allene støfler, skoe, skindstach som de ey behøfuer, oc vadmél, uden allene for deris børn, oc i det højeste 2 tønder meel, oc indtet malt, oc om begieris til en kledning firlaat, fiskeredskab efter fornødenhed til boemend oc finner, oc at gifue for en bolch snøre 1 pd fisk, it stort hundred bachangler 2 pd fisk, et stort hundred linangler 1 W. fisk.

Oc blef lige saadan formaning til almuen paa denne sted giort som paa andre tingsteder.

— Sr *Hermant Skuldt*, efter højædelbaarne hr. Justitzraads forbøn for almuen, oc meenige boemend oc finners indstendig begiering, af goed villie oc velberaad hue oc sind hafuer efterladt oc tilgifuet alle sine medhandlende nordmend oc finner ald dend skyld oc giæld de hannem skyldig var, oc hand hos dennem haffuer at krefue eller prætere til nest forleden aar 1684. Oc derfor aldrig mere efterdags dennem vil fordre eller krefue, eller i nogen maade at paa anche; oc forsichrede meenige almue at de herefter skulle bekomme nødvendig udredning oc underhold baade til føde oc klede saa de ingen nød eller mangel skulle lide. Derimoed de belofuede at gjøre deris yderste flid, efne oc formue til at søge søen efter guds velsignelse, oc huis gud dem gifuer endten av fisk eller vildvahre ville de til hans kjøbsuend lefuere, oc ey til nogen anden, doeg for billig pris oc taxt som sædvahnlig hafuer vorrit gangbar oc kosted. Herom ald almuen var tingsvinde begierende, som skal meddeelis under 12 mends seigel, saavel h^r Justitzraads, Sr Skuldts, oc kongl. ma: fogits haand oc seigel.

— Sambtlige nordmend oc finner blef tilspurt om de hafuer faait saa megit som de til vinterudredning behøfuer. Dertil de suarede ney, mens dennem fattis udi meel til 35 tønder, huilchet Sr Skuldt dennem belofde, som fogden Mogens Christensen blef befalet at hafue tilsium til, saa enhuer af handelsfolchene kunde bekomme huis de nødvendig till denne vindter behøfuer, oc dend mangel de tilforne hafuer lidet paa føde oc kleder, kand de derudinden Sr Skuldt intet beskylde, efterdi hand hid til landet hafuer skichet vahre noch, mens hans tienner det til andre hafuer hensoldt. Ilige maade om aarlig reigen-skabs holdelse hafuer de oc tienneren at beskylde for sin efterladenhed. Mens bem^{te} Skuldt siger de, at nest forleden hånd

vorit her i landet hafuer hand foreholdt sin tienner til at gjøre richtighed, oc lade enhuer bekomme huis hand nødvendig behøffuer.

Sr Herman Skuldt foreholdt sin tienner, at naar nogen fandtis iblant hans udredsfolch, som iche var saa flittige som de burde, skulle hand dennem udi foraars tider fra sig sige oc dennem eftergifue huis de ere skyldige, oc dertilmed en half tønne meel, saa de kunde søge sig om andre vdredere, oc ey videre med dennem at bestille, paa det at ald klagemaal derved i tide kand forekommis.

Underfogden *Sifuer Olsen* kom for retten oc opsagde sit underfogderies embede, det ey lenger at ville beholde, oc begierede at en anden i hans sted igien maatte indsettis, thi hand for ingen deel efterdags dermed ville hafue at bestille.

OM HANDELEN I HASVÅG
MED ALTEN OG TALVIK. SØRØEN. LAKSEFISKET I ALTEN.

Ting i Hasvåg 24. okt. 1685
med almuen av Hasvåg tingsted og nogen av Alten tingsted.

Almuen alle sambtl. beklagede at de ey kand faa deris nødvendig underholdning, oc i forige tider ey vorit mere udi en tønne meel end 4 W., huilchet de beklagede til *Christopher Erhorn* i Bergen dae hand var udi landet, oc belofde hand dennem dae at de skulle faa udi tønden 5 W. efter louen, mens siden fich de ey mere i tønden end 3 W. 2 pd. Oc vejes melet her i landet med knap skaalvegt, mens deris fisk vejes med streng bismervegt, ia vel et half pund paa huer W. fisk. Saa oc naar de ved døden afgaae tagis fra deris encher alt huis de hafuer oc børnene at maa tienne for forældrenis gield, i huorvel de ey en skilling arffuer, som hidindtil skeed er.

— Hr. justitsraad Lindenow paa hans ko:ma: veigne tilspurte meenige almue oc alle indvaanerne, om nogen var som hafde rettighed til dend øe *Søren* endten udi en eller anden tilfelde, de det nu ville lade producere oc tilkiendegifue, huorum ey var nogen som hafde nogen rettighed at forkynde eller fremuise. Thi blef befallet at huo som hafuer rettighed til same øe, de det inden aar oc dag udi dend ko: rentecammer skulle indgifue, med mindre det ey skulle vere confisqverit.

Oc beklagede almuen alle de som boer her paa *Sørøen* at de gifuer aarlig i landgilde huer mand 1/2 W. fisk, huilchet fogden i aar hafuer oppebaarit efter de trafiquverendis forpachting. Oc bekiender *Engebret Jacobsen* at hand oppebaarit same rettighed tilforne 2 aar for dend sal. laugmand *Mandrop Skiønebøll*, oc det tredie aar for hans ko: ma:

Laugmand wælædle *Christen Jensen Munchsgaards* tienner, Peder Suendsen blef tilspurt om hans principal hafuer nogen tid faait rettighed aff bem^{te} øe, dertil hand suarede ney.

Ting i Hasvåg 26. okt. 1685 med almuen af Altens tingsted.

Underfogden her paa steden *Rasmus Jensen* blef tilspurt huorledis hand er komen til sin handel. Dertil hand suarede, nu at handle med h^r commersidirecteur *Jørgen Tho Møllen*. Siger sig at hafue kjøbt sin handel hos sal. *Henrick Maagens*, gaf derfor 1100 Sl. dr. med dend tilstaaende giæld oc hosfindende huuse, jagt oc andet.

Var dae giæld ved handelen vel 4000 W. fisk, dog deraf ey faait en skilling verdi, oc fordrer h^r commersidirecteur hos hannem til nu i foraarit var d. 11. april til 4479 Rdr. 7 s. Denne giæld siger hand sig ey at kand vere gestendig. Blef i forleden høst = 84 skichet til hans kjøbmand i Bergen 711 W. rundfisk, 130 W. rods kier, 31 W. langer, er tilsammen 872 W. à 4 1/2 m., oc 12 (?) tønner tran, deraf gich en tønne i forhøjning, à tønne 5 Rdr., 1 tønne multebær = 5 Dr., 2 tønner saltfisk = 5 Dr. Derfor maat self betalle fracht 108 Rdr. 4 s. Oc hafuer forstracht sine medhandlende boemend siden in A^o 84, dae hand gjorde reigenskab med dennem, til 1322 W. 1 pd. 3 merker. Hafuer de siden dend tid lefuerit fisk 271 W. 1 pd 8 merker, tran 2 tønner 28 kander. Finnerne forstracht til 98 W. 1 pd 3 merker. Hafuer de lefueret 22 1/2 W., oc 2 grener for 8 W. Bekiender dae hand gjorde reigenskab med dennem in A^o 84 blef de skyldig, som hand prætenderer, hos nordmendene, de lefuende med de bortdøde, til 4915 W. 2 pd 18 merker. Item finnerne med 3 døde, til 173 W. 6 merker. Handler nu med boemend 30 oc finner 6. Siger sig at hafue taget borgerskab i Bergen, gaf derfor 16 Rdr., hafuer betalt skat oc vagt i Bergen, siden hand blef underfogit her paa steden, dog iche alle tider.

Oc nu i foraarit faait fra Bergen til 680 Rdr. 1 m. 2 s., skibet nu i høst tilbage 193 W. fisk, 5 tønner tran, oc 2 tønner multebær, oc 5 W. klepfisk, oc kunde hand ey mere faa frachtet i skibet eftersom det var beladdet. Hans reigenskabsboeg blef fremuist med 2 arch N° 8 udi. Oc maa hand self betalle fracht oc risico, baade til oc fra Bergen, som hand siger sig at vere hans største ruin oc forderfuelse, som hand supplicando nødis at andrage.

Siger sig at giøre afreigning med sine medhandlende aarlig i 2 mends nerverelse. Hans maal oc vegt blef fremvist, huorofuer var ingen klage.

Almuen af Thalsvig tingsted, baade boemend oc finner, ingaf en suppliqve skrefuet af Pouel Bager, huorved de veemodelig beklager at de ey nu som tilforne blifuer providerit, mens maa

lide største hunger oc suldt, oc af dets aarsage maa nødis at reise af landet, efterdi mange af dennem udi langsomelig tid ey hafuer haft saa megit brøed de en gang kunde stoppe i et barns mund, eftersom dennem iche mere crediteris end de strax kand betalle. Oc ere de vahre de faar u-døchtige, huorofuer de veemodelig suchen, at de maa æde bare fisk uden brøed oc kræchebær af marchen maa sluche deris hunger, med videre deris angifuende. Same supplique af dato d. 10. aug. 85.

Blef underfogden av Alten med meenige almue samesteds tilspurt, huor megit lax nu i sommer i dend elf *Alten* er fanget. Dertil de suarede: ved 20 fader, oc reignis at gaae i huer fad af store oc smaa lax 15 à 16 støcher, naar de setter dem op, mens naar de skruer dem, gaar der 3 fad lax i 2 fade, oc faar for 8te store lax 1 Rdr., mens er det some store oc some smaa, faar de gifue 12 oc mere for 1 Dr. Oc ere partisipanter i denne elf ligesom i Tannen, oc korer laxeskibet der ichun en gang om aaret. Oc hafuer vorit fanget flere lax i same elf end nu, oc siger underfogden at hand kand mindis at der hafuer vorit fanget i same elf ofuer 300 fader; thi dae stenget de elfuen tuert ofuer, oc blefue de dae bedre belønnet end nu for deris u-mage.

Oc tager laxseskipperen tiende af ald dend lax der fangis, mens faar kongen, kirchen, oc presten inted deraff. Oc førend Ifuer Christensen fich elfuen, hafuer baade fogden oc soren-skriffuereen nødt aarlig nogen lax af same elf. Oc befindis en stor saltboed ved elfuen, som hafuer staait siden de hollendere oc Kjøbenhafnsborgere hafde elfuen, oc stoed dae landet vedlige, mens siden er det altid blefuen forderfuet.

Noch findis der en boed som kaidis compagnies boed, er af bord opbygget, saa oc tuende temerboder, oc et størhus som de røger lax udi, oc er ved elfuen en stor deel garn oc redskab, oc er der skiønne skibshafner ved same elf, som skibe kand ligge vinter oc sommer. Item oc en skiøn skoug af furre oc birch, baade til temmer oc jagtmaster. Oc er same skoug 4 mil lang oc 6 mile bred; oc dend megen tych (!). Oc boer ved same elf 14 nordmend, oc 13 à 14 finner, oc ere finnerne iche at lide paa eftersom de undertiden er der, oc sometider flytter tilfields.

Oc blef ligesaadan anstaldt indretted for almuen her i tingstedet oc Alten, om deris nødvendig underholdning, ligesom paa Hammerfest skeed er, oc blef bøger meddeelte.

H^f justitzraad Lindenow loed opbiude dend øe *Sørøen*, om nogen dend vilde forpachte, efterdi der ey nogen var som sig nogen ret eller eiendom der tileignede eller producerit. Haffuer sig dae indstillet h^f commersidirecteurs tienner *Søfren Panck* som paa sin herris veigne begierede at maatte nyde bem^{te} Sørøen. Item oc ko: ma: fogit, som bøed for same øes forpacht-

ning i dette aar 36 Rdr. Saa hafuer h^r justitzraad paa hans ko: ma: veigne forpachted ernefnte øe til h^r commersidirecteurs medhandlende, *Engebret Jacobsen* oc ko: ma: fogit, ligesom dend udi forrige tider vorit forpachted med koppeveide, fioerleje med dets skiøtteri, oc landgilde som altid hafuer vorit sædvahnligt, undtagen, ingen at maa skyde rensdyr paa bem^{te} Sørøe under vedbørlig straff som skal foresettis. Oc blef deris forpachtning fredliust, at ingen dem derudi skulle giøre indpas i nogen maade, ilige maade under straff som fogden skal faa underretning om. Oc skal bem^{te} 36 Rdr. ved aarits vdgang til de vedkomende erleggis oc betallis, som av det ko: Rentecam-mer blifuer beordret.

Oc blef bem^{te} Sørøen fredliust, at ingen uden de forpachtnende maatte skiude endten koppe eller andre diur under straff at hafue forbrudt deris baad oc børsse som antreffis paa same øe, dend halfue deel til dend som antaster same personer, oc dend anden deel til de forpachtnende.

Almuen beklagede at naar de kiøber aff borgerne enchel brende-uin, koster en half ancher 16 W. fisk.

Blef almuen forbødet ey maa handle med nogen fremmede, særdeelis med dend Thrundhiembsfahrer *Anders Nielsen*, mens enhuer at søge sin nødtørfdig underholding hos deris udredere. Dog før de skulle lide nød oc døe af hunger, maa dennem tilladis at søge deris lifs underhold huor de det kand faa, naarsomheldst de ey det af deris udredere kunde faa.

Almuen blef oc tilspurt om der er nogen sild at faa her udi disse tingsteders fiorder, om somer oc høste tide. Dertil de suarede, at udi Alten lader sig altid sild tilsuene, oc same sild saa skiøn som nogensteds i landet, oc lader dend sig oc tilsuene i andre fiorder; oc beklagede de dem at de ey hafuer eller kand faa redskab at fange dem med, oc paa en deel tider er dend saa ofuerflødig inde i fiordene at kunde fangis om de hafde redskab, utallige skibsladninger fulde; oc hafuer dend some steds vorit øst i landet med øsekar, af baadene.

OM HANDELEN I LOPPEN

Ting i Loppen 31. okt. 1685.

Underfogden her paa steden *Knud Baardsen* blef kaldet for retten, oc ligesom borgerne paa andre steder tilspurt. Dertil hand suarede, at handle med h^r commerciedirecteur *Tor Møllen*, oc hafuer kiøbt denne handel af *Hellert Serß* Anno 1677, oc var med hannem accorderit at gifue derfor 1000 Rdr. oc 400 W. fisk, som *Hellert Serß* siden til *Tor Møllen* hafuer ofuerdraget. Oc var skylden giæld ved handelen, dae hand dend kiøbte 1452 W. 2 pd fisk. Af same dae tilstaaende giæld icke faait en

skilling, som almuen sambtlig tilstod, at de ey det ringeste derpaa betalt, oc ey heller noget deraf er goed for at betalle. Velbem^{te} Thor Mølen efter afreigning fordrer 2000 oc 26 Rdr. 4 m. 4 s. med efterlatte oc tilgifne søeskade.

Siden sidste høst faait fra sin kiøbmand meel 60 tønner oc andet vahre som beløber til 479 Rdr. Derimod er hannem iaar tilskibet 560 W. fisk. Hafuer forstracht sine medhandlende fra 1684, dae han sluttede reigenskab med dennem, oc til dato til 652 W. 2 pd 13 merker fisk. Derpaa hafuer de lefuerit, tørfisk 216 W. 2 pd 2 merker fisk, lyse 2 tønner 27 kander, tønnden for 8te W. fisk, giort arbeid for 16 1/2 W. fisk. Oc efter sin indgifne specification prætenderer hos sambtlige sine medhandlende, fra in A° 77 oc til høsten 84 til 867 1/2 W. 1 pd 3 merker fisk. Handler nu med boemend 15 oc finner 1. Oc siger sig iche at hafue taget borgerskab, men er en dependent af welbem^{te} sin kiøbmand. Hans reigenskabsbog blef i retten fremuist med 2de arch N° 7 udi, hans maal oc vegt blef fremuist som var richtig, oc ingen klage ofuer. Foregifuer self at staa risico paa vahrene fra oc til Bergen. Siger sig at hafue giort afreigning med sine medhandlende aarlig.

Ilige maade *Søfren Pedersen* tilspurt, huor hand er komen til handelen, etc. Dertil hand suared, at hafue kiøbt handelen af *Christopher Erhorn*, oc bestod dend udi en gammel u-vis giæld, oc nogle faa vdraadnede huuse. Skulle gifue derfor 600 Rdr. Var dae giæld ved handelen 2436 W. 2 pd fisk, oc handler endnu med bem^{te} Erhorn, som prætenderer til 911 Rdr.

4 m. 8 s. indbereignet de 600 Rdr. som hand skulle gifuet for handelen.

Hafuer nu iaar faait fra bem^{te} Erhorn vahre for 60 Rdr. efter hans taxt, som bestaar i efterskrefne 4 tønner spansk salt à 3 Rdr., 2 tønner fransk salt à 16 m., et fad øl = 5 Rdr., 1 tønne mindre øll = 3 Rdr., 1/2 tønne spiß øl = 4 m. 8. s., 2 dusin boltelerrit à 5 Dr., 1000 linangler - 3 Dr., 150 Ribespiger = 42 s., 200 tin-spiger for 1/2 Rdr., 4 tylter udskaat saugbord = 1 Rdr. 2 m., 5 bunter band à 8 s., 1 tønne tynt øl = 3 m., 1 W. hamp = 2 Rdr., 1 støche lybsk graa 7. Rdr., 1/2 W. homble = 1 Dr. 3 1/2 m., 1 W. ditto med tønne = 3 Rdr. 3 m., en pachtønne oc en meltønne 1 m. 8 s., rugmeel for 3 Rdr. 2 m. 6 s.

Derpaa skibet til hannem 116 W. fisk, oc 1 tønne tran. Hafuer forstracht sine medhandlende fra høsten = 84 til dato til 373 1/2 W. 3 merker fisk, deraf en stor deel hafuer maatte kiøbe for sine egne penge, som hand ey fra Erhorn dae som nu iaar fich saa megit som hand kunde undsette sin handel med. Derpaa hafuer de lefuerit tørfisk 163 1/2 W. 14 merker, lyse 2 tønner 8 1/2 kander, giort arbeid for 18 W. 2 pd fisk. Oc efter sin indgifne specification prætenderer hos sine medhandlende fra in

A° 1678, dae hand kiøbte handelen, oc til forleden aar 84, da hand sluttede reigenskab med dennem, til 925 W. 6 merker fisk. Handler nu med boemænd 13 oc finner 2. Siger sig ey at hafue taget borgerskab, men dependerer af sin principal i Bergen sig self til ruin oc skade. Hans reigenskabsboeg blef i retten fremuist med 2 arch N° 7 udi. Hans maal oc vegt blef fremuist huorofuer var ingen klage. Oc maa self staa risico oc fare til oc fra Bergen saa oc af alle slags vahre fragt betalle. Oc gjør aarlig reigenskab med sine medhandlende, oc gifuer dennem sedler som ofuerens stemmer med hans reigenskabsbog, om credit oc debit.

Indbem^{te} Søfren Pedersen veemodelig beklagede, at hans kiøbmand Christopher Erhorn iche forstrecher saa megit som behøfuis til sin handels fortsettelse, som nu iaar af hans hidskichede vahre kand fornehmis, oc i lang tid tilforne ey heller saa rundelig vahre hidskichet, huerchen af meel, fiskeredskab eller andet, at huis hand ey for egne midler oc credit hafuer kiøbt adskiellige vahre, huorfore hand siger sig at hafue gifuet sterch obligation paa alt huis hand eiger det at betalle, hafuer handelsfolchene maatte bortdøed af hunger oc sult. Derfor er [*hand*] højelig aarsagit same handel at opsigte.

Saa hafuer hand nu udi loughlig tingliud fra sig sagt forben^{te} handel, oc dermed for ingen deel vil hafue at bestille, medmindre hand kand faa fornøjelig goods til bem^{te} handels fortsettelse. Dog belofuer hand at forstrece handelen saa vit hannem mueligt til anstundende vaar, oc begierede at Sr Skuldt paa de trafiqverendis veigne bem^{te} Erhorn det ville raportere, oc huis hand nogen præntention siuner sig til hannem at hafue, dae det at søge ved lands lough oc rets maade her til hans værneting, vil hand hannem suare til huis ald ret oc billigt er medholdig.

Hernest blef lige saadan anstalt indretted for almuen her i tingstedet til deris nødvendig vdreedning for aar oc dag som udi Hasvaag oc Hammerfest skeed er, dog for en mand som hafuer ingen børn eller folch ichun at hafue 3 tønnder meel, etc. Saa oc dend formaning der paa andre steder skeed er, almuen foreholdt.

(På anmodning tillotes Søfren Pedersen å ta 1 våg fisk mere pr. tønne mel enn den fastsatte pris for å ha dekning for sine utlegg. Overprisen skulde dog igjen komme til fradrag i de udredendes tidligere gjeld til Erhorn, „paa det de andre villige af de trafiqverende som bedre underholder sin handel end Erhorn ey skall hafue billig aarsag [*at klage over*] at de som deris handel forsømmer nyder mere for deris vahre end de den [*eg. dem*] vel underholder“.)

Er saa ald almuen tilspurt om de noget videre hafde at forebringe, om dem nogen enten ved skiench eller trudsel hafde noget aftvungen om huad som nu forretted var, huortil de

her som paa alle de andre tingsteder suaret, at de sig i dend fald ofuer ingen hafde at besuerge, mens at de nu bedre end som nogen tiid tilforn var udi alt hiulpen tilrette, befrøchtendis kun at naar øfrigheden var bortdragen, denne gode anordning ved egennøttige unde mennisker skulle blifue omstødt, oc ey efterkommet, eftersom mand dem saa ofte med gode løfter hafde fortrøsted, huorefter intet var paafølget andet end som truen oc slemmer medfart, som en deel vel hafuer tord ladet sig merche, at de ved gode venner ville snart faa sligt igien omstødt, oc formene naar de gode herrer bortreiser at ville med indvaahnerne som tilforn handle efter deris egen gode behag, huilchet de dog ey ville forhaabe at gud oc kongen ey lenger ville tilstede. Thi paafølgte her iche videre bestandighed, dae tabte de alle deris moed oc fich rømme af landet, eftersom de heller ville tienne kongen uden landet huor hand allernaad^t behagede, naar de kun maatte nyde deris lifsophold.

Dette saaledis paa alle tingene at vere passerit, oc denne commission til ende bragt.

Kommisjonens foreløbige anordninger som er utf erdiget på Stegen 23de novbr. 1685 og undertegnet av Lindenow og lagmand Christen Munchsgaard, blev approberet av regjeringen 28de juli 1686, og de retningslinjer de inneholdt blev delvis bestemmende for en ny oktroi av 2den april 1687 (trykt i Kong Christian den Femtes Forordninger og Aabne Breve (1683 og flg. år, Kbh. 1751) s. 300—308). En frukt av kommisjonens arbeide var ennvidere en anordning i 18 poster om kirketjenesten og almuens forhold, dat. Trondhjem 5te Febr. 1686 og med-undertegnet av biskop dr. Christopher Schletter.

FRA OKTROIEN AV 1687 TIL KOMMISJONEN AV 1690

Lindenow-kommisjonens innberetning reiste vanskelige problemer. Dens behandling blev overlatt et utvalg, og dette var lite stemt for at forbindelsen mellem Bergen og Finnmarken blev oprettholdt. Det hadde i hvert fall fra først av en annen ordning for øie. Men flensborgerne som almuen ønsket tilbake hadde tapt interessen for handelen der nord, og Trondhjemsborgerne erklærte sig ute av stand til å ta den op, åpenbart fordi de holdt det for umulig å legge trafikken på en forsvarlig forretningsbasis. Også Glückstadt blev trukket inn i overveielsene, men såvidt det kan sees bare i forbigående, for å la handelen gå over til denne by vilde være det samme som å utlevere Finnmarken til Hamburg.

Landsdelen måtte jo dog forsynes, og det blev derfor bergenserne man igjen fait tilbake på. De var de eneste som var villige til å stå risikoen, den utvilsomme risiko, de så dessuten ugjerne

at de bånd som fra gammel tid knyttet Finnmarken til deres by, blev revet over. Men regjeringens rådgivere hadde fremdeles betenkeligheter. Skulde omsetningen formidles av de samme handelshus som før, måtte under enhver omstendighet den direkte kontakt mellom borgerne og almuen begrenses. I et konsept foreslåes det at de handlende ikke mere måtte få rett til å holde tjenere i Finnmarken, de måtte ikke ha representanter som overvintret, heller ikke måtte noget skib bli liggende lengere under kysten enn til midten av september. Det vilde være bedre å la opføre to provianthus, ett i Kjelvik for Vest- og ett i Vadsø for Østfinnmarken, og holde disse forsynet for år og dag med alle nødvendige varer. Nøklen til begge kunde være i amtmannens forvaring. Man kan ikke fri sig for den tanke at forslagsstilleren har ment veien mellom Kjelvik og Vadsø eller Vardø var omtrent som mellom Kjøbenhavn og Roskilde, eller kanskje Korsør, ikke dagsreiser over åpent hav som var ufarbart en stor del av vinteren.

En myndig hand har slått en strek over denne del av konseptet, men disse umulige forslag, og flere andre som ikke er stort bedre, viser hvor langt man i Kjøbenhavn var fra å forstå Finnmarkens behov. Et hovedpunkt i ankene mot ordningen av 1681 var at magistraten i Bergen hadde overtatt amtets administrasjon. Undersøker en hvorledes den hadde utøvet sin myndighet, opdages det imidlertid snart, at den hadde latt administrasjon og rettspleie skjøtte som under den avgåtte amtmann, de funksjonerende embedsmenns bestallinger var bekreftet, endog til sin egen representant hadde den valgt den tidligere amtmannsfullmektig. En enkelt presteutnevning gav anledning til kritikk, men bare på formelt grunnlag, i hvert fall fikk landsdelen en av sine dyktigste prester ved dette påståtte overgrep. Selv den visselig forkastelige anvendelse av fogder og underfogder i handelens tjeneste var ikke magistratens verk, den bygget også i denne sak på gammel sedvane.

I virkeligheten blev da også forandringene som den nye oktroi av 1687 medførte små og uvesentlige for befolkningen i Finnmarken, bortsett fra at den blev løst fra all gjeld stiftet før 1ste januar 1685, gjeld både til borgerne i Bergen, de handlende i landet og til prester, fogder og skrivere. Efter oktroiens ordlyd gjelder preskripsjonen visstnok bare skyld eldre enn 1676, men en tilføielse om at fiskerne ikke måtte kreves, før gud gav sådan velsignelse at de kunde betale „uden deres ruin”, fratok kreditorene faktisk enhver rett, en opfatning som kjøbmændene snart skulde få tilegne sig.

For sin del måtte handelshusene i Bergen avskrive tilgodehavender på tilsammen ca. 150000 rd. Men denne anselige lettelse for almuen førte ikke til større foretagsomhet ved fiske-

værene. Det var langt fra alle av utrorsfolkene som fisket tilstrekkelig til å dekke sine forskudd hos kjøbmennene. Forsyningen blev derfor heller ikke nu så rikelig eller så regelmessig som i den frie konkurranses tid. Dertil kom at nogen av de handlende trakk sig ut av trafikken, fordi den var ulønnsom. Så det varte ikke lenge innen besværingene igjen begynte å innløpe hos regjeringen. Og i kancelliet var man straks rede til å minne bergenserne om deres plikt.

Flere av besværingene nordfra er refereret i Bergens magistrats kongebrevsbok for årene 1688—89. Særlig inntrengende virker en klage på almuens vegne, stilet direkte til kongen, av fogden Niels Knag, dat. Vardø 19de okt. 1688.

Knag innleder sitt brev med å minne om at han forleden år underkastet sig besværlighetene ved den lange reise til Danmark i den hensikt å søke kongens nåde til beste for befolkningen, så en stor del av den „ej af hungers tuang gansche skulle for-gaa og omkomme.” Han handler efter kongens egen befaling, sier han videre, når han efter almuens elendige gråt og uophørlige klage tilkjennegir at „Waardøe og Kiberg Tingsteders almue som er ofuer 110 Bønder, tillige med deris Sogneprest som med quinde och børn ej heller har faaet een eneste tønde mel, langt mindre af anden victualier til deris lifs oppenhold eller Fiskeriets fortsettelse till denne lange forestaaende winter, saa her er saadan Jammer og Klage som aldrig udj Christne og fredelige lande erhørtes, endog den fleste deel af dennem hafuer saa meget fisk og tran, huormed de forrende kunde kjøbe, huis de till denne tilstundende Vinter kunde behøfue.” Men „det ey andet teigner end den fleste deel af hunger og sult gandske maa forgaa og omkomme, som paa dennem øyenskinlig er at see. Under lige Elendigheds wilkor (er) en stoer deel almue paa andre steder her i landet, saasom en deel i Wasøe, Kiøllefiord og Kielwig Tingsteder, som ieg paa denne min tingreise med uophørlig Klage hafuer fornummet, og befindis her ej flere handlere for dette aar at være well forsiunede, end som efterskrefne Trafiquerende saasom Jacob Andersen, Rasmus Jensen og en faa deel forstrekker. Disligeste Neiden og Pasvig, som hafuer ofuerflødig fisk og tran, huilche ey kand faa en Rdr. eller dens werdj for dobbelt betalning, at der hoes dem ilige tilfelde er største Elendighed, og de af Neiden hafuer begieret et afskeeds pas, ej lengere at kand skatte til Eders Kongl. Maj^{ts}, mens maa reise lengere op till Rysland at boe, uanseet de Bergenske er dennem saa welsom Pasvig handleerne stoer deel penge skyldige¹.” Knag ber derfor kongen om at han

¹ Ifl. Bergens magistrats kongebrevsbok, fol. 248, hadde Pasvikfinnene henvendt sig til regjeringen angående sine tilgodehavender i penger hos de handlende Iver Christensen og Hans Dreier.

for guds og all barmhjertighets skyld frelser og redder den fattige almue fra nød, „saa at de arme folch ej udj Eders May^{ts} egne land skall bortdøe af hunger og mange steder her i landet total ruineres, som ufeilbarlig skeer, med mindre Eders Kongl. May^{ts} allernaad. ville gjøre saadan forandring at andre Eders May^{ts} undersætter, saasom fra Kiøbenhafn, Flensborg, Trundhiem og andre motte allernaad. tilladis frit her paa at negociere. Thi wed de Bergensche, i huad løfter de end gjøre, er aldelis intet meere haab at forvente” etc. (Kongebrevsbok for 1683—91, fol. 282-83.)

Knags brev inneholder utvilsomt store overdrivelser. Han medgir at nogen av de handlende ikke kunde lastes, men det var flere enn dem han nevner som gjorde sin plikt. Hans klagemål følte da også av de trafikerende som en urettfærdighet, og de tok omsider til gjenmæle. De pekte bl. a. på, at de kgl. betjenter, fogden selv ikke undtatt, drev handel i strid med oktroien. Embedsmennene og andre påførte de virkelig handelsberettigede tap, ja de førstnevnte tiltvang sig hos de trafikerende skibsrum for sine varer til frakter som lå under, hvad de handlende selv måtte betale rederne. Dette og andet var opplysninger som magistraten og de negotierende lot tilflyte kongen gjennom Gyldenløve, statholderen, der sommeren 1689 opholdt sig på østlandet.

Følgen var nye påminnelser fra høieste hold, men nu rettet mot en annen kant. Kongen lot bergenserne vite at de måtte håndheve oktroien mod uberettigede, så „ald forprang og ulovlig Handel” kunde avskaffes. Andre enn de oktroierte måtte nøie sig med det som deres egne folk avlet og det de fikk i lønn, såfremt de ikke vilde miste sin stilling og utsette sig for annen straf. Til Gyldenløve skriver han, at han må bistå de privilegerte, og forby amtmannen, fogden, sorenskriveren og alle andre å handle i strid med oktroien.

Samtidig blev der en annen tone i brevene fra regjeringskontorene. Oversekretæren, Moth, som før hadde lydt irritert over klagen og lot det gå ut over bergenserne er det nu kjært å høre om den bedre forsyning; han finner av de innsendte dokumenter, at Finnmarken forleden år må ha hatt større tilførsler enn klagemålene foregir o. s. v. I Bergen vilde man gjerne vite hvem det egentlig var ute i distriktene som følte sig brøstholdne, men Moth avviser dette forlangende.

Imidlertid var Lilienskiold virksom i Finnmarken. 23de novbr. 1689 holdt han ting med almuen i Vardø, hvor han meddelte at han av flere årsaker aktet sig til Kjøbenhavn samme vinter, og at han derfor vilde forhøre sig om, hvorledes fiskerne var forsynet for året. Og nu brøt det igjen løs med klager, som Niels Knag egenhendig har nedtegnet i tingprotokollen. Ingen av de bergenske trafikerende hadde i de sidste år sendt gods til

Vardø, de vilde heller ikke ha udredsfolk der. Hindrich Jansen Forman hadde nok forsynt sin egen kjøbmannshusholdning på stedet, men gav ingen fisker udredning. Dersom ikke øvrigheten hadde trådt støttende til, var de forlengst omkommet eller reist av landet med kvinner og barn. Under beste fisket om foråret hadde de måttet fare om land og strand hos nordlenderne med bønn og trygling om brød og andre varer til deres livs frelse. Hvad disse tilreisende Nordlandsfiskere hadde hatt å avstå, hadde de betalt for i dyreste måter og derved bortklattet den beste del av sin avling. „Saa oc hafuer Rydzerne udi Colla, som denne jamerlig tilstand her i landet er, vorit beviist, hidkomet med meel, brød oc andre ædende vahre, som de ligeledis for en megit høi pris hafuer maat kjøbe. Oc ofuer alt dette, naar de saaledis hafuer kjøbt deris lifs ophold, hafuer de ei noget vorit god for at kjøbe til deris oc deris quinder oc børn til kleder, at mange af dennem, som øvenskinlig er at fornehme ei hafuer saa mange kleder di (!) kand skiule sig udi. Iche heller hafuer de nu kundet faa fornøden fiskeredskab kjøbt, saa det teigner sig i tilstundende foraar verre med dennem end tilforne.”

Alle anholdt derfor innstendig om at amtmannen vilde tale almuens sak ved nedkomsten til Kjøbenhavn, en del søkte om pass og avskjed for å komme sig bort fra den store elendighet.

Lilienskiold reiste også, men møtte i Bergen en kongelig utsending på vei nordover. Han fulgte dennes opfordring om å vende tilbake til sitt amt.

Som det kan forståes, var regjeringen i villrede med hvorledes de motstridende efterretninger fra Finnmarken skulde fortolkes. Den valgte å forordne en ny kommisjon som fikk i oppdrag å sette sig inn i forholdene ved undersøkeiser på stedet. Som medlemmer blev opnevnt sekretær i kancellikollegiet Henrich Adelaer og rådmann Christen Bertelssøn Harøe, forfatteren av den foran s. 66 trykte beskrivelse, den siste etterat borgermesteren i Bergen, Lars Sørensen, som oprinnelig var utsett til å ledsage Adelaer, hadde undskyldt sig med sin „vanlige svaghed”.

Ved midten av mai 1690 innhentet denne kommisjon opplysninger i Bergen og reiste efter fjorten dagers forløp nordover (Bergens kongebrevsbok 1683—91, fol. 316). Den 17de juni begynte den sine efterforskninger på Vardø.